БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КП МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН | № 299 (16.382) | 26 декабрь 1975 йил, жума | Баҳоси 2 тийин.

ТЎҚҚИЗИНЧИ БЕШ ЙИЛЛИКДА ИККИ ШАХСИЙ БЕШ ЙИЛЛИК ТОПШИРИҚНИ БАЖАРГАН ЕНГИЛ САНОАТ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ИЛҒОРЛАРИ БУТУНИТТИФОҚ СЛЁТИ ҚАТНАШЧИЛАРИГА

Азиз ўртоқлар!

Сизлар партия XXIV съездидан кейин енгил саноатда: «Бир беш йилликда икки беш йилликни бажарамиз!» деган шиор остида кенг қулоч ёзган социалистик мусобақада ажойиб ғалаба қозондингиз. Сизлар кўп станокчи стахановчиларнинг анъаналарини ривожлантириб, техникадан моҳирона фойдаланиб, ана шундай рекорд натижаларга эришиш имконини берган қўшимча резервларни топдингиз.

Енгил индустрия меҳнатчиларининг илғор отряди бўлган сизларни шу буюк муваффақият билан самимий табриклайман. Сизлар меҳнатда чинакам жасорат кўрсатдингиз.

Сизларнинг фидокорона меҳнатингиз ўз ишингизга ҳақиқатан ҳам илҳом билан қараганлигингиз далилидир. Янка ёлғиз кишилар эмас, балки юзлаб илғор ишчилар беш йилликда энг юксак марраларга эришганликлари диққатга сазовордир. Илғорларнинг бой тажрибаси ҳар бир ишчининг мулки бўлиб қолиши лозим.

Енгил саноат ходимлари совет халқи турмушининг моддий ва маданий даражасини анча юксалтириш вазифаларини ҳал этишга салмоқли ҳисса қўшмоқдалар. Эндиликда, беш йиллик тугай деб қолган бир пайтда йил сайин тобора кўп юқори сифатли маҳсулот ишлаб чиқарилаётганлигини мамнуният билан айтиш мумкин. Совет кишилари яхшироқ кийинадиган бўлиб қолдилар, кўркам, хушбичим ва замонавий молларни танлаш имконияти кўпайди.

Ҳаёт тобора янги, тобора мураккаб вазифаларни ўртага қўймоқда. Биз Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XXV съездига ҳозирлик кўраяпмиз. Мамлакатда шу шонли воқеани муносиб кутиб олиш учун бошланган социалистик мусобақа тобора кенг қулоч ёзмоқда.

КПСС Марказий Комитети комил ишонч билан айтадики, сизларнинг ҳар бирингиз бундан буён ҳам социалистик мусобақа қатнашчиларининг биринчи сафларида бўласизлар, меҳнатга ижодий ёндошиш, социалистик экономикамизни ривожлантириш тўғрисида омилкорлик билан ғамхўрлик қилиш намунасини кўрсатасизлар.

Азиз ўртоқлар, сизларга меҳнатда янгидан-янги ғалабалар, сиҳат-саломатлик ва бахт-саодат тилайман.

Л. БРЕЖНЕВ,
Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Бош секретари.

КПСС XXV СЪЕЗДИ ШАРАФИГА

- ТЎҚҚИЗИНЧИ БЕШ ЙИЛЛИКНИНГ ЗАФАРЛИ ЯКУНЛАРИ
- ЎЗБЕКИСТОН ШАХТЁРЛАРИНИНГ АЖОЙИБ МУВАФФАҚИЯТИ
- САНОАТ ГИГАНТЛАРИНИНГ ҚУВВАТИ ОШМОҚДА
- ЎНИНЧИ БЕШ ЙИЛЛИК ЛОЙИҲАСИ ҚИЗҒИН МУҲОКАМАДА.

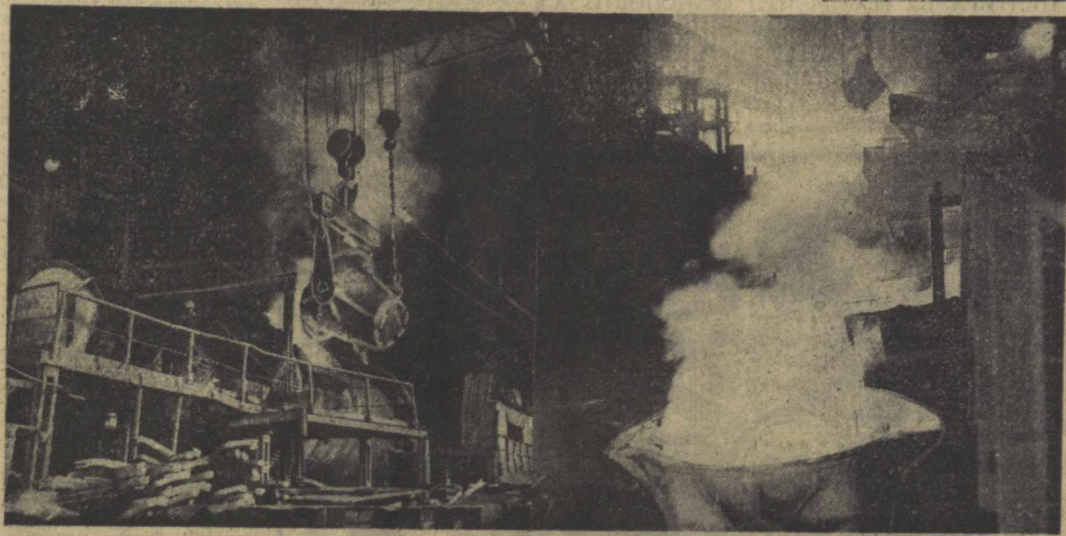

В. И. Ленин номли Ленин орденли Олмалиқ кон-металлургия комбинатининг меҳнатсевар коллективи КПСС XXV съездини муносиб совғалар билан кутиб олиш учун социалистик мусобақани авж олдириб, катта зафар қучди. Комбинат асосий маҳсулот турлари ишлаб чиқариш бўйича беш йиллик план-топшириқларини муддатидан илгари ошириб адо этди. Бу даврда мис ишлаб чиқариш икки баравар кўпайди. Суратларда: (юқорида) конлардан қазиб олинган маъданларни транспортёрларда комбинатнинг бойитиш фабрикасига элтиш пайти, пастдаги суратларда сиз комбинатнинг мис эритиш заводи цехларини кўриб турибсиз.

Г. Пун фотолари (ЎзТАГ).

БЕШ ЙИЛЛИК ПЛАН БАЖАРИЛДИ

Ўзбекистон металлургия заводининг меҳнаткашлари маҳсулотни реализация қилиш беш йиллик топшириғини муддатидан қарийб бир ой илгари бажардилар. 1970 йилдан буён меҳнат унумдорлиги 20 процент ошди. Металлурглар КПСС XXV съезди шарафига меҳнат вахтасида туриб, пландан ташқари 26 минг тонна пўлат ва 30 минг тонна пронат ишлаб чиқаришга қарор қилдилар.

* * *

«Узмежколхозпроект» институтининг коллективи КПСС XXIV съезди қарорларини амалга ошира бориб, беш йиллик учун белгиланган иш ҳажмини бажарди. Лойиҳачилар йил охиригача 350 минг сўмликдан кўпроқ лойиҳа — қидирув ишларини бажаришга қарор қилдилар.

* * *

Тошкент тўқимачилик комбинатининг коллективи маҳсулот реализация қилиш ҳажми юзасидан тўққизинчи беш йиллик планни муддатидан илгари, 15 декабрда бажариб бўлди. Йил охиригача беш йиллик планга қўшимча равишда 9 миллион сўмлик маҳсулот реализация қилинади.

* * *

Қўқон суперфосфат заводининг коллективи тўққизинчи беш йиллик топшириғини барча кўрсаткичлар бўйича муддатидан илгари, 14 декабрда бажарди. Корхона коллективи КПСС XXV съездини муносиб кутиб олиш учун мусобақани авж олдириб, йил охиригача пландан ташқари юз минг тоннадан кўпроқ минерал ўғит ишлаб чиқаришга ва қишлоқ хўжалигига етказиб беришга қарор қилди.

(ЎзТАГ).

МУСОБАҚА ПЕШҚАДАМЛАРИ

ИВАНОВА, 25 декабрь. (ТАСС мухбири А. Франковский). Бугун бу ерда тўққизинчи беш йилликда иккитадан шахсий беш йиллик топшириқларини бажарган енгил саноат ишлаб чиқариш илғорларининг Бутуниттифоқ слёти очилди.

Залда 650 тармоқнинг энг яхши ходимлари, Социалистик Меҳнат Қаҳрамонлари, 1975 йилги СССР Давлат мукофотининг лауреатлари, стахановчилик ҳаракатининг ташаббускорлари бўлган меҳнат ветеранлари, КПСС Марказий Комитети ва иттифоқдош республикалар Компартиялари Марказий Комитетларининг, СССР Министрлар Советининг, СССР Госплани, ВЦСПС ва ВЛКСМ Марказий Комитетининг, министрлик ва идораларнинг масъул ходимлари бор эди.

Ўртоқ Л. И. Брежнев бошчилигидаги КПСС Марказий Комитетининг Сиёсий бюроси якдиллик билан слётнинг фахрий президиумига сайланди.

Слёт делегатлари КПСС Марказий Комитети Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежневнинг табрикномасини гулдурос қарсаклар билан кутиб олдилар.

«КПСС XXV съездини муносиб кутиб олиш ва 1976 йилги ишлаб чиқариш планининг бажарилишини таъминлаш соҳасида енгил саноат ходимларининг вазифалари тўғрисида» СССР енгил саноат министри Н. Н. Тарасов доклад қилди. У айтдики, беш йиллик мобайнида тармоқда ишлаб чиқариш ҳажми 25 процент кўпайди. Маҳсулот ишлаб чиқаришнинг деярли бутун ўсишига меҳнат унумдорлигини ошириш йўли билан эришилди. Беш йил мобайнида беш юздан кўпроқ корхона қурилди, асосий ишлаб чиқариш фондлари деярли 60 процент ортди. Социалистик мусобақа жараёнида кўпгина қимматли ташаббуслар вужудга келди. Ишлаб чиқариш пешқадамларидан етти киши 1975 йилги СССР Давлат мукофотининг лауреати бўлди, 26 киши Социалистик Меҳнат Қаҳрамони юксак унвонига эришди.

Слётда тармоқнинг «1976 — 1980 йилларда СССР Халқ хўжалигини ривожлантиришнинг асосий йўналишлари» тўғрисида КПСС Марказий Комитетининг партия XXV съездига лойиҳасидан келиб чиқадиган асосий вазифалари кўриб чиқилди. Янги беш йилликда енгил саноатда маҳсулот ишлаб чиқаришни 26-28 процент кўпайтириш кўзда тутилмоқда. Ишлаб чиқаришни жадал ривожлантириш, маҳсулот сифатини яхшилаш, иш самарадорлигини янада ошириш комплекс программаси белгиланди.

МЕҲНАТ ГВАРДИЯЧИЛАРИ ВАХТАДА

ЎН МИЛЛИОН ТОННА!

АНГРЕН (Тошкент области). 25 декабрь. (ЎзТАГ мухбири Ю. Кружилин). Бугун Ўрта Осиёда кўмир қазиб чиқаришнинг бутун тарихи мобайнида биринчи марта мамлакатнинг ана шу иқтисодий районида йил бошидан буён ўн миллионинчи тонна кўмир қазиб чиқарилди. Ана шу ёқилғининг «юбилей» тоннасини истеъмолчиларга жўнатиш ҳуқуқини «Средазуголь» комбинати корхоналарининг мусобақасида «Ангренский» разрези коллективи қўлга киритди. Бу ерда комплекс механизациялаштирилган бригадаларнинг қизғин меҳнат мусобақасида Алексей Константинович Волков бошлиқ бригада ғолиб чиқди. Алексей Константинович разрезнинг ветеранларидан ва энг яхши кончиларидан бири. Волков СССР Кўмир саноати министрлиги ва ана шу тармоқ касаба союзи Марказий Комитети қарори билан номи Бутуниттифоқ ҳурмат тахтасига ёзилган Ўрта Осиёдаги биринчи кончидир. Унинг номи Донбасс, Қозоғистон, Сибирь ва бошқа йирик ҳавзалардаги шонли кончиларнинг номлари билан бир қаторга ёзиб қўйилган.

Қишнинг мана шу совуқ кунларида иш одатдагидек давом этаверди. Ниҳоят ўн миллионинчи тоннанинг навбати етиб келди. Волков бошқараётган тўрт кубали экскаватор ғоят аниқлик билан кўмирни тўлдириб, думпкарга тўкади. Дўстлар уни табриклашди. Ана шу меҳнат байрамига бағишлаб «Молния» чиқарилди. Қисқача митинг бўлиб ўтди. Нутқлар сўзланди.

Ишчиларнинг ана шу байрами замирида «Средазуголь» комбинати кўп минг кишилик коллективининг қаҳрамонона меҳнати бор. Бу коллектив беш йиллик мобайнида ишчилар сонини кўпайтирмаган ҳолда йиллик кўмир қазиб чиқаришни икки миллион тоннадан ҳам зиёд ошира олди. Ўрта Осиё кўмир кончилари партиянинг камроқ чиқим қилиб, мамлакатга кўпроқ, сифатлироқ маҳсулот етказиб бериш тўғрисидаги шиорини шараф билан амалга оширмоқдалар. Комбинатга КПСС XXIV съезди бўлиб ўтган вақтдан буён энергетика хом ашёси етказиб беришни кескин даражада ошириш имконини туғдирадиган янги техника келди. Разрезда чўмичнинг ҳажми саккиз куб метрли «Ижорец» маркали қудратли экскаваторлар ишлай бошлади; кўмир қатламларининг устини қоплаб турган жинсларни ташишда Белоруссиянинг кўп юк ортиладиган ағдарма машиналари ишлай бошлади; замонавий агрегатлар темир йўлларни ўрнатишга кетадиган вақтни кескин даражада қисқартирди, қазилган кўмир ана шу темир йўллардан ташилади; жинс аралаш қазиб чиқарилган ёқилғини саралович установка қайта жиҳозланди — бу эса яқиндагина қазишга яроқсиз деб ҳисобланган қатламлардан кўмир қазиб чиқариш имконини берди.

Энг муҳими шуки, техника тараққиётининг ана шу муваффақиятларини ўзлаштирган меҳнаткашларнинг ўзлари камол топишди. Волков бошлиқ ҳалиги бригада Кўмир саноати министрлиги томонидан мўлжалланган маррани эгалламоқда. Кўмир саноати министрлиги бунда техника унумдорлигини ошириш мақсадида ҳар бир экскаватор учун йилига 1 миллион 350 минг куб метр тоғ массаси қазиб чиқаришни мўлжаллади. Комбинатда бундай коллективлар ўнта, бошқалари эса ана шу эришилган муваффақиятга яқин келиб қолдилар. Моҳир кончилар кўмир қазиб чиқаришнинг селектив усулини ўзлаштирдилар. Бунда юпқа жинс қатлами билан ёқилғининг шундай юпқа қатлами навбатма-навбат бир машинанинг ўзида қазиб олинади. Улар машиналарнинг ремонтсиз ишлаш муддатларини анча узайтирдилар.

Буларнинг ҳаммаси «Ангренский» разрези коллективига кўмир қазиб чиқаришнинг беш йиллик бошидаги 2,7 миллион тоннадан бу йил 4,5 миллион тоннагача етказиш имконини берди. Буларга табиий офатлар халал беролмади. Улкан кўчки бундан бир неча йил муқаддам кўмир қазиб олинадиган жойнинг бир қисмини босиб қолган эди. Лекин кончилар ана шу ағдарилиб тушган кўчкининг анчасини оча олдилар, меҳнат унумдорлигининг ўсиш суръатларини пасайтирмадилар. Ниҳоят, катта муваффақиятга эришилди: ўн миллионинчи тонна Ўрта Осиё кўмирини қазиб чиқариш байрамига етиб келинди.

ВЦСПС пленуми

24 декабрда Бутуниттифоқ касаба союзлари Марказий Советининг IX пленуми бўлиб ўтди. «1976—1980 йилларда СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг асосий йўналишлари» тўғрисида КПСС Марказий Комитетининг Совет Иттифоқи Коммунистик партияси XXV съездига лойиҳаси ва КПСС Марказий Комитетининг 1975 йилги декабрь Пленумида КПСС Марказий Комитети Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежневнинг сўзлаган нутқи асосида касаба союзларининг вазифалари ҳақида ВЦСПС секретари В. И. Прохоров доклад қилди.

Пленум «1976—1980 йилларда СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг асосий йўналишлари» тўғрисида КПСС Марказий Комитетининг КПСС XXV съездига лойиҳасини якдиллик билан маъқуллади ва КПСС Марказий Комитетининг 1975 йил декабрь Пленуми қарорларини ва партия Марказий Комитети Пленумида ўртоқ Л. И. Брежнев нутқидаги хулосалар ва қоидаларни оғишмай амалга ошириш учун қабул қилди.

ВЦСПС пленуми касаба союз ташкилотларига партия Марказий Комитетининг КПСС XXV съездига лойиҳасини кенг муҳокама қилиш ва тушунтиришда актив қатнашиш вазифасини юклади. Келгуси беш йилликда коммунизмнинг моддий-техника базасини яратишда партия белгилаётган янги режаларнинг чуқур мазмунини ва катта сиёсий аҳамиятини ҳар бир ишчи, колхозчи, хизматчининг онгига етказиш керак.

(ТАСС).

ЎЗБЕКИСТОН ЖУРНАЛИСТЛАР СОЮЗИНИНГ ПЛЕНУМИ

Ўзбекистон Журналистлар союзи правлениесининг 25 декабрда бўлиб ўтган пленумида КПСС Марказий Комитетининг «Журналист кадрларни тайёрлаш ва қайта тайёрлашни яхшилаш тадбирлари тўғрисида»ги қарорининг бажарилиши билан боғлиқ масалалар муҳокама қилинди. Журналистлар союзи правлениесининг раиси З. А. Есенбоев доклад қилди.

Оммавий ахборот воситалари ходимларини тайёрлаш ва ғоявий чиниқтиришни бундан буён ҳам такомиллаштириш, редакция коллективларига яхши тайёргарлиги бўлган ва қобилиятли журналистларни жалб этиш тўғрисида ғамхўрлик қилиш, газета, телевидение ва радио редакцияларининг журналист кадрлар тайёрлаётган олий ўқув юртлари билан алоқасини мустаҳкамлаш зарурлиги пленумда таъкидлаб ўтилди.

Пленум У. Ё Иброҳимовни Ўзбекистон Журналистлар союзи правлениеси раисининг ўринбосари қилиб сайлади. А. И. Жуков, И. Сулаймонов, В. В. Стуловский правлениенинг секретарлари қилиб сайландилар.

(ЎзТАГ).

ПАРТИЯ АКТИВИ ЙИҒИЛИШИ

НАМАНГАН, 25 декабрь. (ЎзТАГ). Бугун шу ерда Наманган область партия активининг йиғилиши бўлиб ўтди. КПСС Марказий Комитетининг 1975 йил декабрь Пленуми якунлари ва шу Пленумда КПСС Марказий Комитети Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежневнинг нутқи асосида область партия ташкилоти олдида турган вазифалар тўғрисида Наманган область партия комитетининг биринчи секретари М. И. Иброҳимовнинг доклади муҳокама қилинди.

Докладчи ва музокараларда сўзга чиққан ўртоқлар КПСС Марказий Комитети декабрь Пленумини қизғин маъқуллаб, партия XXIV съездининг тарихий қарорларини муваффақиятли равишда амалга ошириш соҳасида КПСС Марказий Комитети, унинг Сиёсий бюроси ва шахсан Леонид Ильич Брежневнинг собитқадам фаолиятини якдиллик билан қўллаб-қувватлаганликларини билдирдилар.

Нотиқлар «1976—1980 йилларда СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг асосий йўналишлари» тўғрисида КПСС Марказий Комитетининг партия XXV съездига лойиҳаси эълон қилинганлиги муносабати билан область меҳнаткашларининг ғайрат-шижоати ўсганлигини, наманганликлар ўнинчи беш йиллик биринчи йили топшириқларини муддатидан илгари бажариш учун барча мавжуд резервларни ишга солишга интилаётганликларини айтдилар.

АВТОМОБИЛЬ САНОАТИ МИНИСТРЛИГИ ТЎҚҚИЗИНЧИ БЕШ ЙИЛЛИК ТОПШИРИҒИНИ БАЖАРДИ

Автомобиль саноати министрлигига қарашли корхоналар ва ташкилотларнинг коллективлари маҳсулотни реализация қилиш ҳажми ва энг муҳим буюмларни ишлаб чиқариш юзасидан тўққизинчи беш йиллик учун белгиланган планларни бажардилар.

Беш йил мобайнида маҳсулот ишлаб чиқариш 83 процент, шу жумладан автомобиллар ишлаб чиқариш 2 баравар, запас қисмлар ишлаб чиқариш 1,5 баравардан кўпроқ, прицеплар ва ярим прицеплар ишлаб чиқариш 25 процент кўпайди. Маданий-маиший ва хўжалик моллари ишлаб чиқариш 45 процент ортди.

Меҳнат унумдорлиги 58 процент ошди, бунда маҳсулот ишлаб чиқариш ўсишининг бешдан тўрт қисмидан кўпроғи меҳнат унумдорлигини ошириш ҳисобига таъминланмоқда.

Министрлик корхоналари ва ташкилотларининг коллективлари беш йиллик мобайнида халқ хўжалигининг турли тармоқлари учун автомобиль ва прицепларнинг 72 та янги турини ўзлаштирдилар, ишлаб чиқарилаётган автомашиналарнинг ўртача юк кўтариш даражасини оширдилар, енгил автомобиллар ва автобусларнинг қулай ва шинамлигини яхшиладилар.

Бир қанча коллективларнинг ташаббуси билан министрлик корхоналарида фан ва техника ютуқларини ишлаб чиқаришга жорий этишнинг ҳамда маҳсулот сифатини яхшилашнинг перспектив планлари ишлаб чиқилди ва амалга оширилмоқда. Бу коллективларнинг ташаббусини КПСС Марказий Комитети маъқуллади.

Беш йил давомида 134 мингта юк машинаси ва 769 мингта енгил автомобиль ҳамда 24 мингта автобус ишлаб чиқариш юзасидан ишлаб чиқариш қувватлари ишга туширилди. Волга автомобиль заводида енгил автомобиллар ишлаб чиқариш юзасидан лойиҳада белгиланган катта қувватлар қисқа муддатларда ўзлаштирилди. Кўп юк кўтарадиган автомобиллар ишлаб чиқариш юзасидан янги улкан корхона—Камада заводлар комплекси қурилиши авж олдириб юборилди.

СССР МАРКАЗИЙ СТАТИСТИКА БОШҚАРМАСИ.

«БИЛИМ» ЖАМИЯТИНИНГ ПЛЕНУМИ

Шу кунларда республика «Билим» жамиятининг ўн минглаб аъзолари — олимлар, халқ хўжалиги мутахассислари, партия ва совет ходимлари меҳнаткашларга КПСС Марказий Комитетининг 1975 йилги декабрь Пленуми қарорларидан, КПСС Марказий Комитети Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежневнинг шу Пленумда сўзлаган нутқидан келиб чиқадиган вазифаларни, «1976—1980 йилларда СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг асосий йўналишлари» тўғрисида КПСС Марказий Комитетининг партия XXV съездига лойиҳасини тушунтириб бермоқдалар. Саноат корхоналарида, колхозлар ва совхозларда, ўқув юртларида, клублар, маданият уйлари ва саройларида жамият аъзолари иштирокида «КПСС XXV съезди ва Ўзбекистон Компартияси XIX съездини муносиб кутиб олайлик» деган шиор остида ижтимоий ва сиёсий мавзуларда лекциялар ўқилмоқда. Партиянинг бўлажак съездига бағишлаб 2.700 дан ортиқ лекторий очилди.

Республика «Билим» жамияти правлениесининг 25 декабрда Тошкентда бўлиб ўтган пленумида шу ҳақда маълум қилинди. КПСС Марказий Комитетининг ҳужжатини пропаганда қилиш борасида жамият ташкилотларининг вазифалари ҳақида ва партия XXV съездини муносиб кутиб олиш юзасидан белгиланган тадбирлар қандай бажарилаётганлиги тўғрисида Ўзбекистон ССР «Билим» жамияти правлениесининг раиси республика Фанлар академиясининг академиги С. Зиёдуллаев доклад қилди.

Пленум иштирокчилари КПСС Марказий Комитети декабрь Пленуми қарорларини ва «1976—1980 йилларда СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг асосий йўналишлари» тўғрисида КПСС Марказий Комитетининг партия XXV съездига лойиҳасини кенг пропаганда қилиш жамиятнинг, унинг барча ташкилотларининг биринчи навбатдаги бурчи эканлиги таъкидлаб ўтилди. Ўнинчи беш йиллик топшириқларини муваффақиятли бажариш, партия XXV съезди шарафига олинган юксак мажбуриятларни адо этиш учун умумхалқ курашида ҳар бир меҳнаткашнинг ўз ўрни ва ролини чуқур англаб олишига кўмаклашиш энг муҳим вазифадир.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг «Республика мактабларида, олий ва ўрта махсус ўқув юртларида рус тилини ўқитиш ва ўрганишни янада такомиллаштириш тадбирлари тўғрисида»ги қарори асосида жамият ташкилотларининг вазифалари ҳақида пленумда Ўзбекистон ССР маориф министри С. Шермуҳамедов билан Ўзбекистон ССР олий ва ўрта махсус таълим министри Ғ. А. Абдураҳмоновнинг докладлари муҳокама қилинди.

Пленумда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари О. У. Салимов қатнашди. (ЎзТАГ).

Л. И. БРЕЖНЕВГА ТАБРИК ТЕЛЕГРАММАЛАРИ

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари Л. И. Брежнев Ф. Жолио-Кюри номидаги «Тинчлик олтин медали» билан мукофотланганлиги муносабати билан унинг номига ҳамон табрик телеграммалари келиб турибди.

ЮНЕСКО Бош директори Амаду Моктар Мъбоу Л. И. Брежневни юксак мукофот билан қизғин табриклаб, Л. И. Брежневнинг «Тинчлик олтин медали» билан тақдирланганлиги унинг бутун дунёда тинчликни мустаҳкамлашга қаратилган фаолияти муносиб даражада эътироф этилганлигини билдиради, деб уқтириб ўтади.

Австралия Социалистик партиясининг бош секретари П. Саймон Л. И. Брежневга йўллаган телеграммасида бундай деб ёзади: «Биз бу юксак мукофотни халқлар ўртасида тинчлик манфаатлари йўлида шахсан тинмай қилаётган меҳнатингизнинг тақдирланиши ва КПСС билан Совет ҳукуматининг тинч-тотув яшаш ва халқаро кескинликни юмшатиш йўлидаги фаолиятига берилган юксак баҳо, деб ҳисоблаймиз.

Бизнинг давримизда — революцион қайта қуришлар даврида тинчлик учун кураш планетамиздаги барча халқлар учун ҳаётий муҳим вазифадир. Тинчликни сақлаб қолиш ҳақиқатан ҳам бутун инсоният манфаатларига мос бўлиб тушади. Кейинги йилларда халқаро кескинликни юмшатиш соҳасида эришилган муваффақиятлар, жумладан Европада хавфсизлик ва ҳамкорликка бағишланган кенгашнинг муваффақиятли якунланганлиги барча демократик ва прогрессив кучларнинг фаолияти учун янада қулайроқ имконият яратди.

Айни вақтда ҳали ҳам урушни мўлжаллаётган, уни орзу қилаётган кучлар бор. Аммо совет халқининг бошқа социалистик мамлакатлар, тинчликсевар халқлар ва турли мамлакатлар прогрессив жамоатчилиги томонидан қўллаб-қувватланаётган моддий ва маънавий кучи империалистларга, маочи хоинларга ва иғвогарларга инсониятни янги даҳшатли фожиаларга тортишга йўл бермайдиган қудратли ғовдир. Худди мана шу туфайли биз истиқболга тобора зўр умидворлик билан қараймиз.

Энг чуқур иззат-ҳурмат ва миннатдорчилигимизни изҳор қилган ҳолда Сизга сиҳат-саломатлик, совет халқининг бахт-саодати ва равнақи йўлидаги, бутун дунёда тинчликни мустаҳкамлаш йўлидаги бунёдкорлик меҳнатингизда узоқ умр тилаймиз». (ТАСС).

ДЕҲҚОН БЎЛСАНГ, ШУДГОР ҚИЛ!

Республика областларида ер ҳайдашнинг бориши тўғрисида 1975 йил 25 декабрга бўлган МАЪЛУМОТ.

Биринчи стун — областлар; иккинчи стун — ҳайдалган майдон (минг гектар ҳисобида); учинчи стун — планнинг бажарилиш проценти.

ХОРАЗМ	19,9	132,7
СИРДАРЁ	174,6	108,5
АНДИЖОН	195,7	106,9
ФАРҒОНА	153,3	106,5
ЖИЗЗАХ	153,7	103,2
САМАРҚАНД	220,4	101,6
ТОШКЕНТ	236,0	100,0
НАМАНГАН	146,0	100,0
Бухоро	191,4	95,2
Сурхондарё	114,8	73,6
Қашқадарё	123,5	68,6
ҚҚАССР	30,1	43,0
Республика бўйича:	1759,4	94,7

ВАТАНИМИЗ ТАРАҚҚИЁТИНИНГ ЯНГИ МАРРАЛАРИ

ЎНИНЧИ БЕШ ЙИЛЛИК ЛОЙИҲАСИ УМУМХАЛҚ МУҲОКАМАСИДА

БУРЧ ВА МАСЪУЛИЯТ

«1976 — 1980 йилларда СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг асосий йўналишлари» тўғрисида КПСС Марказий Комитетининг Совет Иттифоқи Коммунистик партияси XXV съездига лойиҳаси ҳақида КПСС Марказий Комитетининг қарорини зўр қониқиш билан ўқиб чиқиб, муҳокама қилдик. Бу муҳим тарихий ҳужжатда тилга олинган қимматли фикрлар, мамлакатимиз, шу жумладан, республикамиз халқ хўжалигини янада юксалтириш бўйича белгиланган аниқ вазифалар дилимиздаги гаплардир. Уларни сўзсиз бажариш, ўз хўжалигимизда тадбиркорлик ва ташкилотчилик билан амалга ошириш ҳар биримизнинг шарафли ва муқаддас бурчимиз бўлмоғи керак.

Партиямиз даъвати — келажак даъвати, коммунизм даъватидир. Биз бунга жавобан, бутун куч ва воситаларни, фойдаланилмай ётган резервларни тўла амалга оширамиз, қалбимиздаги куч ва ғайратимизни, ирода ва маҳоратимизни ўнинчи беш йиллик уфқларини қучишга бахш этамиз.

Ана шу юксак вазифаларни муваффақиятли уддалаш кўп жиҳатдан коммунист ва комсомолларнинг, механизатор ва деҳқонларнинг ишда чинакам коммунистик масъулият ва коммунистик бурчни тўла ҳис қилган ҳолда ташкилотчилик ва ташаббус кўрсатиб меҳнат қилишларига боғлиқ, албатта. Хўш, бу хусусда колхозимиз коммунистларининг олиб бораётган ишлари қандай? Давр талабларига, партия даъватига лойиқми улар?

Маълумки, колхоз — коллектив хўжалик. Коллективнинг ҳар бир аъзоси унинг чинакам хўжайини, унинг ҳар бир юмуши учун ташкилотчи, жонкуяри эмасми, ахир. Шундай. Бизнинг колхоз бир неча йилдан бери ҳар томонлама юксалиб, дадил қадам ташламоқда. Бунинг боиси — хўжаликдаги ҳар бир кишининг ўзи бажараётган у ёки бу ишга коммунистик пок виждон, чуқур масъулият билан қараётганликларидадир. Қуйидаги мисоллар буни тўла тасдиқлайди.

Хўжалигимизнинг донгдор аъзоси Ҳамрохон Турдиматованинг номи республикамизга машҳур. Боғча мудирлигидан бригадага бошчилик қилиш ташаббуси билан чиққан эди у. Колхоз правлениеси ва партия ташкилоти бу ташаббусни қўллаб-қувватлади. Ҳамрохон одамлар билан ишлашни билар, ернинг тилини яхши тушунар, тўғрироғи, суяги деҳқончиликда қотган аёл-да. Мана икки-уч йил давомида у ҳосилдорликни аввалги йилларга қараганда уч баравар оширди. Кўксини Ленин ордени безади, СССР Олий Советининг депутати бўлди. Ундан ибрат олган бошқалар ҳам кўпгина бор. Бу — Сорахон Умарова. Сорахон шу йилнинг бошида партком секретари Зулунбой Раҳмоновга мурожаат қилибди. Ҳосилдорликда энг паст бўлган бригадага бошчилик қилмоқчиман. Ҳосилдорликни ошираман. Менинг қатъий қарорим шу. Ҳамрохондан қарим кам дебди. Бу таклифни партком секретари менга айтиб қолди. Мулоҳаза қилдик. Сорахон яхши ният билан Ҳамрохондан ўзмоқчи экан, илтимосини қондирайлик, дедик. Чунки, Сорахоннинг коммунист сифатида ташкилотчи аёллигини ҳамма яхши биларди. Шундай қилиб, унинг илтимоси қондирилди. Гап орасида бизнинг хўжалигимизда кам ҳосилли бригада одатда нисбий тушунча ,гектаридан 35 центнердан ҳосил берган бригадани шундай деб атаймиз. Чунки, икки йилдирки, колхозимизнинг ўртача ҳосилдорлиги гектаридан 40 центнердан ошяпти. Илғор бригадаларда бўлса, 50 центнердан юқори бўляпти. Буни унутманг, дедик унга.

Демоқчиманки, Сорахоннинг олдида турган вазифа енгил эмасди. У буни шараф билан уддалади. Колхозда илғорлар қаторида биринчи бўлиб маррага етиб келди. Ҳамрохон Турдиматова бригадасидан икки-уч кун илгари планни бажарди, мажбуриятни ҳам ўринлатди. Шундай қилиб, 52 гектар майдондан 45 центнердан ошириб пахта хирмони кўтарди. Сорахондан бригада аъзолари ҳам, колхоз правлениеси ва партия ташкилоти ҳам бениҳоя мамнундир. Бу билан Ҳамрохон Турдиматованинг шуҳратини пасайтирмоқчи ҳам эмасман. У ҳам донгдор пахтакорлардан. 82 гектар майдондан 44 центнердан пахта ҳосили етиштирди.

Съезд лойиҳасида **пахтабеда алмашлаб экишни ўзлаштириш ниҳоясига етказилсин, юқори сифатли тола олинадиган пахтанинг касалликларга чидамли, серҳосил навларини деҳқончиликка жорий этиш тадбирлари амалга оширилсин. Пахта етиштириш, ғўзани суғориш ва ҳосилни теришни механизациялаш даражаси оширилсин** дейилади. Бу, ҳар биримизнинг дилимиздаги айни муддао.

Кўпгина коммунистлар асосий касбидан ташқари бир қанча қишлоқ хўжалик касбларини қалб амри билан ўзлаштириб олишган. Мана олий маълумотли Абдуллажон Нишоновни олайлик. У ҳам агроном, ҳам бригада бошлиғи. Бу йигит айни пайтда қишлоқ хўжалик техникасининг ҳамма турларини бошқара олади. У 131 гектар майдондан бу йил юқори ҳосил етиштирди. Бригададаги ҳосилнинг ҳаммасини «зангори кема» бункеридан тўкди. Унинг якунловчи йилда машинада терган пахтаси 650 тоннадан ошди. Бригада бўйича эса ўртача ҳосилдорлик 49 центнерга етди. Шунингдек, хўжалигимизда Мамадали Аҳмадалиев, Мирзаали Ҳамроев, Турсунбой Сотимовлар бошлиқ бригадаларда ҳам 43-45 центнердан пахта хирмони кўтарилди. Бу коммунистлар чиндан ҳам хўжалигимизнинг жонкуяр ташкилотчи, ўз бурчини садоқат билан бажараётган кишиларидир.

Бу ўринда шундай фикр туғилади. Хўш, колхозимизда мана шундай етакчи, ташкилотчи коммунистлар йил бўйи «Ким ўзар»да бир-бирларини қувиб, гектаридан олинадиган ҳосилдорликни кескин оширишади-ю, бошқа баъзи бир коммунистлар бошлиқ коллективларда нега шундай кўрсаткичларга эришилмайди? Ахир, колхозимиз ерларининг шароити ҳам, тупроқ структураси ҳам, техника ва ишчи кучлари ҳам бир хил-ку? Нега уларни ҳам донгдорлар даражасига кўтариш мумкин эмас? Мумкин албатта. Бу ҳар бир коммунистнинг ишнинг кўзини билиб меҳнат қилишига, хўжаликни юритишига ва коллективга сидқидилдан раҳбарлик қилиб, одамларга ғамхўр ва меҳрибон бўлишига боғлиқ эмасмикан? Айтмоқчиманки, партиямиз XXV съезди лойиҳасига қуйидагиларни қўшимча қилиб ёзиб қўйишни таклиф этмоқчиман: **Деҳқончилик маданиятини ҳар томонлама юксалтириш учун, тайёрланадиган маҳсулотларнинг сифатини янада яхшилаш учун қишлоқ хўжалик ходимининг жавобгарлик ҳисси оширилсин.**

Коллективимизда фидокор, ўз касбини ардоқлаётган онгли, масъулиятли деҳқонларимиз оз эмас. Бу хўжалигимизнинг пахтачилик равнақи йўлида дадил олға қадам ташлашини таъминлаётир. Якунловчи йилда 1230 гектар майдондан пландаги 28.8 центнер ўрнига 37 центнердан ҳосил йиғиб-териб олдик. Давлатга 5 минг тоннага яқин пахта топширдик. Шундан 4 минг тоннадан зиёдроғи ўнинчи беш йиллик ҳисобига топширилди, албатта.

Ҳа, Коммунистик партия ўнинчи беш йиллик режаларини белгилаб бермоқда. Биз ҳам лойиҳада қўйилган вазифалардан келиб чиқиб, янги марраларни кўзламоқдамиз. Ўнинчи беш йилликнинг дастлабки йилида пахта ҳосилдорлиги янада оширилади. Давлатга беш минг тоннадан зиёдроқ «оқ олтин» сотамиз. Бунинг учун ҳозирдан бошлаб пухта замин яратяпмиз. Кузги-қишки тадбирлар жадал амалга ошириляпти. Мавжуд майдонлар ғўзапоядан тозаланди, ўғитланиб, сифатли шудгор қилинди. Шу кунларда далага маҳаллий ўғит ва бегона тупроқ чиқаряпмиз. Ҳар бир деҳқон янги йил ҳосили учун ўз улушини қўшяпти.

Э. МАДРАҲИМОВ,
Фарғона область, Ленинград районидаги Охунбобоев номли колхоз правлениесининг раиси.

ИЖТИМОИЙ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ САМАРАДОРЛИГИНИ БУТУН ЧОРАЛАР БИЛАН ОШИРИШ ВА УНИ ИНТЕНСИВЛАШТИРИШ ТАЪМИНЛАНСИН, ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИДА ТЕЖАМКОРЛИК КУЧАЙТИРИЛСИН.

ИШЛАБ ЧИҚАРИШНИ ЯНАДА РИВОЖЛАНТИРИШ ВА ХАЛҚ ФАРОВОНЛИГИНИ ЮКСАЛТИРИШНИНГ ҲАЛ ҚИЛУВЧИ ШАРТИ БЎЛГАН **МЕҲНАТ УНУМДОРЛИГИНИ** ТЕЗ ЎСТИРИШГА АЛОҲИДА ЭЪТИБОР БЕРИЛСИН. МИЛЛИЙ ДАРОМАД ЎСИШИНИНГ 85-90 ПРОЦЕНТИГА, САНОАТ МАҲСУЛОТИ ЎСИШИНИНГ ТАХМИНАН 90 ПРОЦЕНТИГА, ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК МАҲСУЛОТЛАРИ, ҚУРИЛИШ-МОНТАЖ ИШЛАРИ ЎСИШИНИНГ 100 ПРОЦЕНТИГА ВА ТЕМИР ЙЎЛ ТРАНСПОРТИДА ЮК ТАШИШ ҲАЖМИ ЎСИШИНИНГ КАМИДА 95 ПРОЦЕНТИГА МЕҲНАТ УНУМДОРЛИГИНИ ОШИРИШ ЙЎЛИ БИЛАН ЭРИШИШ ТАЪМИНЛАНСИН.

(КПСС Марказий Комитетининг XXV съездга лойиҳасидан).

ОЛИМЛАР ТУҲФАСИ

Тошкент шаҳар партия комитети, Ўзбекистон ССР Фанлар академияси ва республика «Билим» жамияти ташаббуси билан ташкил этилган «Ўзбекистон олимлари — КПСС XXV съездига» деб номланган лекторий мунтазам ишлаб турибди.

Ҳозирги вақтда Совет халқининг бутун диққат-эътибори қутлуғ анжуман — партия XXV съездини муносиб туҳфалар билан кутиб олишга қаратилган. Айни пайтда «1976—1980 йилларда СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг асосий йўналишлари» тўғрисида КПСС Марказий Комитетининг партия XXV съездига лойиҳаси кенг меҳнаткашлар томонидан қизғин муҳокама қилинмоқда.

Хўш, ўзбек олимлари тарихий воқеа — партиянинг навбатдаги съездига қандай совғалар билан бормоқдалар? Улар партия XXIV съезди қарорларини амалга ошириб, қандай улкан ютуқларга эришмоқдалар? Тошкент «Билимлар уйи»да бўлиб ўтаётган «Ўзбекистон олимлари — КПСС XXV съездига» лекторийси кўпчиликни қизиқтираётган ана шу саволларга атрофлича ва батафсил жавоб беради.

— Лекторийнинг асосий мақсади Ўзбекистон фани ютуқларини кенг тарғиб-ташвиқ қилишдан, республика олимларининг совет фанини юксалтиришга, саноат, қишлоқ хўжалиги, маданият, маориф, соғлиқни сақлаш, капитал қурилишни янада ривожлантиришга қўшаётган ҳиссасини кўрсатиб беришдан иборатдир, — дейди республика «Билим» жамияти раиси, Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг академиги Саид Каримович Зиёдуллаев. — Бизнинг лекторийимиз кенг омма олдида фан заҳматкашларининг ўзига хос ҳисоботидир. Бизнинг бу учрашувларимиз КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежневнинг, ўз халқига хизмат қилиш — Ватанимиз фанининг ажойиб характеридир, деган сўзлари асосига қурилган.

Лекторийнинг бундан олдинги машғулотларида Ўзбекистон ССР Фанлар академияси президенти, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, академик О. Содиқов, Ўзбекистон ССР Фанлар академияси вице-президенти С. Н. Рижов, Ботаника илмий-тадқиқот институти директори республика фанлар академияси академиги Ж. Саидов, Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Микробиология бўлими бошлиғи, республика Фанлар академияси академиги А. Музаффаров ва бошқалар билан мароқли мазмунли учрашув бўлиб ўтган эди.

Лекторийнинг навбатдаги машғулоти «Фан-техника тараққиёти ва ижтимоий ишлаб чиқариш самарадорлигининг ошиши» мавзуига бағишланди. Биринчи бўлиб суҳбатни Ўзбекистон ССР Фанлар академияси вице-президенти С. Сирожиддинов бошлаб берди. Унинг «Ўзбекистон олимларининг фан-техника революциясига қўшаётган ҳиссаси» тўғрисидаги маърўзаси тингловчиларда катта қизиқиш уйғотди.

— Фан-техника революцияси даврида, — дейди олим, — халқ хўжалиги тармоқларини бошқариш системасини мунтазам такомиллаштириб боришни ҳаёт тақозо этяпти. Бунда, шубҳасиз, электрон-ҳисоблаш техникаси муҳим роль ўйнамоғи лозим. Бу соҳада кибернетик олимларимиз ҳам назарий, ҳам амалий масалаларни муваффақиятли ҳал этиб боришмоқда.

Ўзбекистон олимларининг математика, табиий бирикмалар химияси, биохимия, биология, физика ва фаннинг бошқа йўналишлари бўйича олиб бораётган тадқиқотлари катта аҳамиятга эга бўлмоқда. Республикамиз олимлари партия XXIV съезди қарорларини бажара бориб, илмий-тадқиқотларнинг самарадорлигини тобора оширмоқдалар. Бугунги кунда улар умумхалқ ҳаракати — партия XXV съезди шарафига бошланган социалистик мусобақага қўшилиб, қутлуғ анжуманга муносиб совғалар билан бориш учун астойдил ижод қилмоқдалар.

Тошкент астрономия илмий-тадқиқот институтининг директори, Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг ҳақиқий аъзоси В. П. Шчеглов ўз нутқини фан-техника революцияси шароитида табиий фанларнинг материалистик дунёқарашни шакллантиришдаги ролига бағишлади. Шундан кейин Ҳисоблаш маркази Кибернетика илмий-тадқиқот институтининг директори, республика Фанлар академияси академиги В. Қобулов кибернетиканинг халқ хўжалигида қўлланилиши тўғрисида сўзлаб берди.

— КПСС XXIV съезди қарорларида мамлакатимизда планлаштириш ва бошқариш учун ахборот тўплаш ҳамда қайта ишлаш умумдавлат автоматлаштирилган системасини жорий қилиш кўзда тутилган эди, — деди В. Қобулов. — Бу масала республикамиз миқёсида муваффақиятли ҳал этиб боришляпти. Халқ хўжалигини бошқаришни такомиллаштириш муаммолари билан шуғулланадиган республика совети тузилган. Бу совет тармоқлар ва территориал системаларни яратиш бўйича олиб борилаётган ишларнинг амалга оширилишини текшириб туради. Эндиликда республикада автоматлаштирилган бошқарув системасининг аниқ программаси белгиланган.

Булардан ташқари лекторийда Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг академиклари Ҳ. Фозилов, С. Азимов, Ҳ. Усмонов, республика Фанлар академиясининг мухбир аъзоси Ҳ. Усмонхўжаевлар турли мавзуларда қизиқарли ва мазмунли лекциялар ўқишди. Шубҳасиз, лекторийнинг бундан кейинги машғулотлари ҳам фойдали ўтиши турган гап.

М. МУҲСИМОВ.

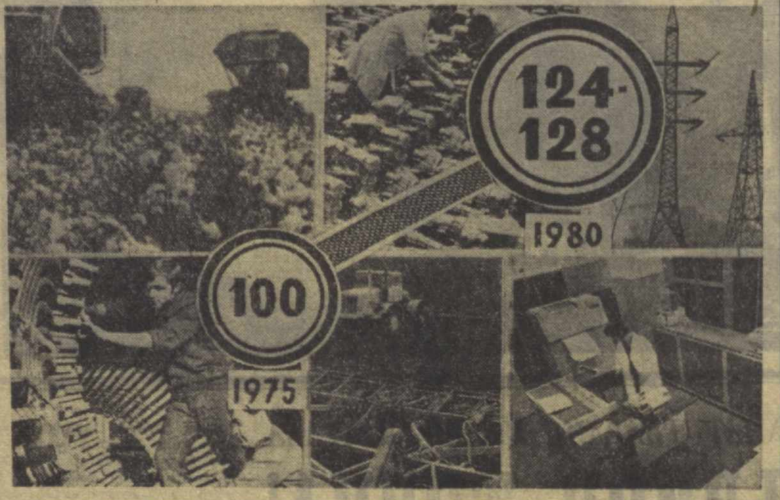

Ўнинчи беш йилликда истеъмол ва жамғаришда фойдаланиладиган миллий даромад 24-28 процент кўпайтирилади.

ИДЕОЛОГИЯ ХОДИМЛАРИНИНГ КЕНГАШИ

АНДИЖОН, («Совет Ўзбекистони» мухбиридан). Область идеология ходимларининг йиғилиши бўлиб ўтди. Йиғилишда райком секретарлари, Андижон шаҳридаги корхоналарнинг раҳбарлари ва партия ташкилотларининг секретарлари, лекторлар, пропагандистлар, сиёсий ахборотчилар, партия, совет, касаба союз ва комсомол органларининг раҳбар ходимлари иштирок этдилар.

Йиғилишда «1976—1980 йилларда СССР халқ хўжалигининг асосий йўналишлари» тўғрисида КПСС Марказий Комитетининг партия XXV съездига лойиҳаси муносабати билан идеология ходимларининг вазифалари тўғрисида Андижон область партия комитетининг биринчи секретари И. Б. Усмонхўжаев доклад қилди.

ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМСОМОЛЛАРИ КОНФЕРЕНЦИЯСИ

Тошкент областининг 400 мингдан кўпроқ ишчи ва колхозчи ёшлари «беш йилликда зарбдор меҳнат қиламиз» шиори остидаги ватанпарварлик ҳаракатига қўшилдилар. Улар КПСС XXV съездини муносиб кутиб олиш учун мусобақани кенгайтириб, ишлаб чиқариш самарадорлигини ҳамма чоралар билан ошириш, маҳсулотнинг сифатини янада яхшилаш учун олиб борилаётган умумхалқ курашига салмоқли ҳисса қўшишга интилмоқдалар. 24 декабрда ўз ишини тамомлаган Тошкент область комсомолларининг конференциясида шу ҳақда гапирилди.

Конференцияда СССР Космонавт учувчиси, икки марта Совет Иттифоқи Қаҳрамони Г. Т. Береговой сўзга чиқди.

(ЎзТАГ).

ИШЛАБ ЧИҚАРИШ САМАРАДОРЛИГИНИНГ НЕГИЗИ

24 декабрь куни Тошкент халқ хўжалиги институтида ўз ишини туғаллаган Бутуниттифоқ илмий-ишлаб чиқариш конференциясида саноат асосий фондларидан самарали фойдаланиш проблемалари муҳокама қилинди. Конференцияни СССР Фанлар академиясининг асосий фондлар, капитал маблағлар ва янги техника иқтисодий самарадорлиги бўйича илмий кенгаши, Ўзбекистон ССР Олий ва ўрта махсус таълим министрлиги ҳамда республика Енгил саноат министрлиги уюштирди.

(ЎзТАГ).

УНУТИЛМАС ЖАСОРАТ

(ДЕКАБРИСТЛАР ҚЎЗҒОЛОНИНИНГ 150 ЙИЛЛИГИГА)

Россия озодлиги йўлида декабристлар ҳаракатининг муҳим аҳамиятга эга бўлганлигини таъкидлаб ва юксак баҳо бериб В. И. Ленин бундай деб ёзган эди:

«Россияда чоризмга қарши революцион ҳаракат дастлаб 1825 йилда бўлган эди... Шубҳасиз, улар бевосита ёки бавосита — рус халқининг бундан сўнгги революцион тарбиясига ёрдам этдилар. Лекин улар ўзларининг бевосита мақсадларига, халқ революциясини қўзғотишга эриша олмадилар ва эриша олмас эдилар. Бунга фақат пролетариатнинг революцион курашигина эриша олди».

Декабристлар Россия олдида турган тарихий вазифаларни ҳал этишга биринчи бор дадиллик билан уриниб кўрдилар. Улар ўз олдиларига крепостной тузумни емириш, эски феодал ишлаб чиқариш муносабатлари ўрнига янги капиталистик ишлаб чиқариш муносабатлари ўрнатишни зарур вазифа қилиб қўйдилар. Лекин дворян революционерларнинг ижтимоий ва сиёсий қарашларида, революцион чиқишларида синфий чекланганлик мавжудлиги яққол кўриниб турар эди.

Гарчи улар халқнинг ўша даврда етилган туб эҳтиёжларини ифода қилган бўлсалар-да, аммо ҳали улар халқдан анча узоқда эдилар, тўғрироғи, халқ оммасининг мустақил равишда бош кўтариб чиқишидан қўрқардилар. Декабристларнинг дунёқарашидаги айрим камчиликлардан қатъий назар, В. И. Ленин таъкидлаб ўтганидек, дворянлардан чиққан энг яхши кишилар халқни уйғотишга ёрдам бердилар.

Ўз элининг оташин ватанпарварлари бўлган декабристлар ватанга бўлган муҳаббат йўлида ҳар қандай қурбонлар беришга тайёр турган кишилар ҳам эди. Улар халқ оммасининг крепостной зулм остида эзилиб ётганлигидан ниҳоятда ачинар ва уларни бу йўлдан қутқариш учун астойдил ҳаракат қилардилар. Жуда кескин ижтимоий курашлар ва қаттиқ норозиликлар шароитида декабристларнинг «Нажот союзи» (1816 йил) вужудга келди. Кейинроқ бу союз ўзининг Уставида «Ватаннинг ҳақиқий ва содиқ фарзандлари жамияти» деган номни қабул қилди. «Нажот союзи»га А. Муравьев, Н. Муравьев, ака-ука Сергей ва Матвей Муравьев-Апостоллар ҳамда И. Д. Якушкин асос солдилар. Тез орада улар сафига П. И. Пестель, Пушкиннинг дўсти И. И. Пушчин ва бошқалар ҳам қўшилдилар. Союз сафида 30 га яқин киши бўлиб, улар ҳаммаси бир-бирларини яхши билган илғор кайфиятдаги ҳарбий ёшлар эди.

«Ватаннинг ҳақиқий ва содиқ фарзандлари жамияти» программасининг асосий ғояси крепостной ҳуқуқни йўқотиш ва самодержавие ўрнига конституцион монархия барпо қилиш ҳақидаги талаблардан иборат эди. Жамиятнинг асосий мақсади аниқ бўлсада, лекин қўйилган мақсадга эришиш йўлида олиб бориладиган кураш йўллари бирмунча чигал эди. Уларнинг айримлари террористик йўлни илгари сурар эди. Жамият аъзолари ўзларининг сон жиҳатдан бирмунча камлигини, ташкилий жиҳатдан заифлигини тушуниб, тўғрироқ программа ва тактикага эга бўлиш мақсадида янги маҳфий жамият «Фароғат союзи»ни (1818 йил) туздилар. Бу ташкилот 200 кишидан иборат эди. Жамият ўзининг янги Уставини ишлаб чиқди.

1821 йил март ойида П. Пестель раҳбарлигида декабристларнинг «Жанубий жамияти» тузилди. Худди шу йили Н. Муравьев бошчилигида «Шимолий жамият» ҳам ўз фаолиятини бошлади. Ҳар иккала жамият ҳам революцион Россиянинг бўлажак конституцияси лойиҳасини ишлаб чиқишга киришди. Декабристларнинг «Жанубий жамияти» томонидан қабул қилинган конституция лойиҳаси «Рус ҳақиқати» деб аталди. Бунда деҳқонларни тўла озод қилиш, демократик республика ўрнатиш ва бошқа масалалар ўз ифодасини топди.

П. Пестелнинг аграр лойиҳаси феодализм негизига кескин зарба берар ва унинг ўрнига янги, буржуа типидаги элементларни ўзида сақлаб қолган ер эгалиги ўрнатишни кўзда тутар эди. П. Пестель лойиҳасининг муҳим томони ҳам ана шунда эди. Бу лойиҳа бўйича келгусидаги Россиянинг сиёсий тузуми республикадан иборат бўлиши лозим эди.

Декабристларнинг «Шимолий жамияти» «Жанубий жамият»дан бирмунча фарқ қилиб, Россияда конституцион монархия тузумига ўтишни, ижрочилик ҳокимиятни император қўлида бўлишини, ерлар помешчиклар ихтиёрида қолдирилиб, ҳар бир деҳқон хонадонига икки десятинадан ер беришни кўзда тутарди.

Декабристларнинг иккала жамияти ҳам чоризмга, крепостнойликка қарши очиқдан-очиқ бош кўтариб чиқиш учун қизғин тайёргарлик кўра бошлади. Декабристлар ўзларининг бўлажак қўзғолонларини ўтказишни 1826 йилга мўлжаллаган эди. Бироқ подшо Александр I нинг кутилмаганда вафот этиши ҳамда декабристларнинг энг йирик назариётчиси ва сиёсий раҳбарларидан бири П. Пестелнинг 1825 йил 13 декабрда қамоққа олиниши уларнинг планини ўзгартириб юборди. 1825 йил 14 (26) декабрь Сенат майдонида янги подшо Николай I учун қасамёд ўтказиладиган кун деб белгиланди. Худди шу куни декабристлар қўзғолон ўтказишга қарор қилдилар. Узоқ кутилган кун етиб келган эди. Лекин қўзғолончилар ўртасида уюшқоқлик йўқлиги, қўзғолон белгиланган вақтда бошланмаганлигидан усталик билан фойдаланган подшо ўзига содиқ бўлган қўшинлар билан қўзғолончиларни ҳар томондан ўраб олди. Декабристлар қўзғолони мағлубиятга учради. Подшо декабристлардан аёвсиз ўч олди. Кўпчилиги ҳарбийлардан иборат бўлган 579 киши қамоққа олинди. Декабристларнинг кўзга кўринган арбобларидан П. Пестель, С. Муравьев-Апостол, Бестужев-Рюмин, П. Каховский ва К. Рилеевлар қатл этилди. Жуда кўпчилик декабристлар Сибирь сургунларига, каторгаларга юборилди.

Подшо ҳукуматининг декабристларга нисбатан қилган ёвузликлари илғор рус жамоатчилигининг қаттиқ норозилигига сабаб бўлди. Декабристлар қисмати улуғ рус шоири А. С. Пушкинни айниқса чуқур қайғуга солди. Шоир декабристлар бошлаган иш бекор кетмаслигини ва улар орзу қилган озод замон албатта келишини зўр ишонч билан куйлади. У ўзининг «Сибирга мактуб» шеърида:

Ғамгин заҳмат кетмас беҳуда
Келур орзу этилган замон

дея келажакка хитоб қилган эди.

Подшо Николай I нинг: агар сиз 14 декабрь куни Петербургда бўлганингизда нима қилардингиз, деб берган саволига, шоир, қўзғолончилар қаторида бўлар эдим, деб дадил жавоб берган эди.

Декабристлар ҳаракати фақат Россия учунгина катта аҳамиятга эга бўлиб қолмасдан, балки жуда катта халқаро аҳамиятга эга бўлган воқеа ҳамдир. Чор самодержавиесига қарши қўзғолон кўтариш билан декабристлар бошқа мамлакатлар халқларининг озодлик ҳаракатига ҳам катта таъсир кўрсатдилар.

Декабристлар илғор рус фани ва маданиятининг ҳам йирик намояндалари эди. Улар орасидан ажойиб шоирлар, ёзувчилар, тарихчилар, иқтисодчилар, ҳуқуқшунослар, педагоглар, файласуфлар — хуллас, фан ва маданиятнинг кўпгина соҳалари бўйича йирик арбоблар етишиб чиқди. К. Ф. Рилеев, А. И. Одоевский, А. А. Бестужев, В. Д. Сухоруков, В. К. Кюхельбекер ва бошқалар ана шундай кишилар эди. Ҳеч шубҳасиз, улар ўзларининг илғор дунёқараши ва жуда катта талантлари билан фан ва маданиятнинг равнақига ҳам муҳим улуш қўшдилар.

Илғор рус маданиятининг А. С. Пушкин, А. С. Грибоедов ва бошқа арбоблари декабристларнинг энг яқин дўстлари ва ҳамфикрлари эди. Пушкин ва Грибоедовнинг озодликни куйловчи асарлари декабристлар учун ташвиқот адабиёти бўлиб хизмат қилди. Декабрист К. Рилеев томонидан граждандлик поэзиясининг сўнмас намуналари яратилди. Декабрист шоирларнинг зўр эҳтирос ва завқ-шавқ билан ёзилган асарлари М. Ю. Лермонтов, Н. А. Некрасов ва бошқа илғор рус шоир ва ёзувчиларининг ижодига самарали таъсир кўрсатди.

Россияда ижтимоий фанлар тараққиётига ҳам декабристлар салмоқли ҳисса қўшдилар. Гарчи Н. Бестужев, А. Карнилович, В. Сухоруковларнинг тарихий қарашлари илмий-материалистик бўлмаса-да, ўз тадқиқотлари билан тарих фанининг ривожланишига ёрдам бердилар. Декабристлар томонидан майдонга ташланган кураш шиори рус революционерларининг кейинги авлодлари томонидан давом эттирилди. Бу курашга чор самодержавиесининг тўсиқлари бардош бера олмади, революцион кураш давом этди.

50-йилларнинг охири ва 60-йилларнинг бошларида бу курашнинг бошида рус социал демократлари А. И. Герцен, Н. Г. Чернишевский ва бошқалар турди. Улар меҳнаткаш деҳқонлар манфаати ва интилишларини ифода этдилар. А. И. Герцен томонидан ташкил этилган «Қутб юлдузи» тўплами ва дўсти Н. П. Огорев билан биргаликда чиқарган «Қўнғироқ» журнали декабристлар бошлаб берган ишни давом эттириб, уни янада юқори поғонага кўтарди. Самодержавиега, крепостнойликка қарши лаънатлар ўқиди, деҳқонлар озодлигининг актив тарафдори бўлди. «Қутб юлдузи» тўпламининг муқовасида қатл этилган декабристлар тасвир этилиши декабристлар олиб борган кураш рус озодлик ҳаракатининг кейинги авлодларига кўрсатган бениҳоя катта таъсирини яна бир бор исботлаб турибди.

Декабристлар бошлаб берган бўроннинг энг каттаси 1917 йилда амалга оширилди. Уни энг революцион, энг илғор синф бўлган рус пролетариати бажарди. Улуғ Ленин партиясининг доно раҳбарлиги ва раҳнамолигида Октябрь Социалистик революцияси ғалаба қилди, чор самодержавиеси емирилди, халқ озодликка чиқди, адолат тантана қилди. Декабристларнинг ўзлари айтганидек, учқундан аланга чиқди, бу аланга ёғдуси тинчлик, тараққиёт йўлида машъал бўлиб хизмат қилмоқда.

Биринчи рус революционерларининг озодлик йўлида чоризмга, крепостнойликка қарши олиб борган курашларига 150 йил тўлиши муносабати билан бепоён мамлакатимиз халқлари ва барча тараққийпарвар инсоният уларнинг халқ олдидаги, Ватан олдидаги бу хизматларини чуқур ҳурмат ва ифтихор билан ёд этмоқдалар. Уларнинг революцион қарашлари, фан ва маданият соҳасида қолдирган ўлмас мерослари авлодлар томонидан зўр ҳавас ва муҳаббат билан ўрганилмоқда.

Декабристлар қўзғолонининг 150 йиллигига бағишланиб мамлакатимизда ўтказилаётган тадбирлар Россиядаги революцион курашнинг шонли саҳифаларини янада чуқурроқ билишимизда муҳим аҳамиятга эга бўлади.

Қ. ҲАСАНОВ,
тарих фанлари доктори, профессор.
Б. СИДДИҚОВ,
тарих фанлари кандидати, доцент.

БАХТИМИЗ УЧУН КУРАШГАНЛАР

ҲАЁТ ЛАВҲАЛАРИ

...Азонда Бухоронинг шимолидаги пастқам уйлардан бирининг эшиги тақиллаб қолди. Эшикни очган 15 ёшли Эфроим остонада турган новча бўйли, қотмадан келган, юзи чўзиқ, патак соқолли кишини бирданига танимай қолди. Бу одамнинг бошидаги оқ салласи муллаларникига ўхшатиб ўралган, эгнидаги олача чопони нимдош. Синчиклаб қараган киши чопон тагида ҳарбий форма борлигини сезиб оларди. Оёғидаги хром этик, қўлидаги қамчи эса унинг амир яқинларидан бирига ўхшатиб юборганди. Фақат тун қоронғусида учқун сочаётган чақмоқдек катта-катта кўзлари унинг Лавров эканини айтиб турарди.

— Нега уйга таклиф қилмайсан? — деди у Эфроимнинг ҳайрон бўлиб қолганидан кулиб, — ёки амир кишиларини ҳурмат қилмайдиган бўлиб қолганмисан?

— Э... кечирасиз, муаллим, — сира таниб бўлмайди-я, киринг, киринг.

Эфроим уйга қайтиб кирганда ҳарбий формадаги жингалак сочли меҳмон отаси билан суҳбатлашиб ўтирар, ёнидаги олача чопон устида кетмон нусха ясама сокол бор эди.

Бухоро революцион комитетининг аъзоларидан бири бўлган В. Н. Лавров уларникига тез-тез келиб турарди. Ҳар келганида Эфроимга янги китоб олиб келар ва унга инқилоб, эркинлик ҳақида тушунтирарди. Шунинг учун Эфроим уни «Муаллим» деб атарди.

— Бухоро амирининг саноқли кунлари қолди. Яқинда ўртоқ Лениннинг йўлланмаси билан Бухорога Валериан Владимирович Куйбишев ва Михаил Васильевич Фрунзелар келишади. Ана ўшанда кўрасизлар амирга сичқоннинг ини минг танга бўлишини. Лекин унгача бизлар ҳам қараб турмаслигимиз керак.

Кеча революцион комитетнинг курьери душман қўлига тушиб қолди. Бизга саботматонатли курьер керак. — Лавров шундай деб Эфроимга юзланди.

— «Она» романини ўқидинг-а, Павел Власовдек озодлик учун курашишни истайсанми?

— Ҳа! — дадил жавоб қилди муаллимининг мақсадига сал-пал тушунган Эфроим.

— Бизга сендек жасур йигитлар керак. Сендан душманлар ҳам унчалик шубҳаланмайди.

Лавров яна бир оз ўтириб, ҳозирги вазиятни ва Эфроимнинг вазифасини тушунтирди. Кейин қачон, қаерга боришини тайинлаб, чиқиб кетди.

Ғоят оғир ва масъулиятли бу вазифа кишидан метиндек сабот ва ғоят уддабуронликни талаб қилар экан. Эфроим кун бўйи бетиним ишлайди. Гоҳ шаҳарга, гоҳ қишлоққа махсус топшириқлар берилган хатларни ташийди. Баъзан кечаси ҳам ишлашга тўғри келади. Бугун ҳам шундай бўлди. Эндигина ишдан келиб ўрнига чўзилганди. Кимдир эшикни тақиллатди.

— Ўртоқ Хаимов! Сизни ўртоқ Куйбишев чақиряпти!

Хабарчи аскар уни почта биносига бошлаб борди. Валериан Владимировичнинг идораси ҳозир шу бинога жойлашган эди.

— Ўртоқ Куйбишев, топшириғингизга биноан ўртоқ Хаимовни олиб келдим.

Секретари билан гаплашиб турган баланд бўйли, кенг пешонали, мовий кўзлари жозибали порлаб турган Валериан Владимирович уларга қарадида:

— Салом, салом, — дея мулойим табассум билан кўришди.

— Ўртоқ Хаимов, сиз шошилинч равишда Туркистон ЧКсининг раиси ўртоқ Петерсга хат олиб бориб топширишингиз керак, — деди у жиддий қиёфада. — Сизни одамларимиз Когонгача элтиб қўйишади. Ниҳоятда ҳушёр бўлинг. Топшириқни муваффақиятли бажаришингиз кўп нарсани ҳал қилади. Нима дейсиз, шу ишни бажара оласизми?

— Бажараман! — ҳарбийларча честь бериб деди Эфроим. Поезд Тошкентга қоқ ярим кечада етиб келди. Хаимов вагондан тушиб тўғри ЧКга келди. Бу ерда қандайдир йиғилиш бўлаётган экан. Йиғилиш тугагандан сўнг у хатни Яков Петерсга топширди. Махсус топшириқни аъло даражада бажарган Эфроим Хаимов тўрт кундан сўнг яна Валериан Владимировичнинг қаршисида ўтирарди.

— Сизга революцион комитет номидан миннатдорчилик билдираман, — чин юракдан деди ўртоқ Куйбишев.

1925-26 йилларда Ўрта Осиёнинг барча ерлари каби Бухородаги аҳвол ҳам жуда оғир эди. Тобора кучайиб бораётган босмачилар халқ бошига кўз кўриб, қулоқ эшитмаган азоблар соларди. Ундан кейин халқ орасида амир яна катта қўшин тўплаётган эмиш деган ваҳимали гаплар юрарди. Ана шундай оғир кунларнинг бирида Эфроимни Бухоро ГПУсининг босмачиларга қарши кураш бўлимининг бошлиғи М. Д. Хмельницкий ўз ҳузурига чақириб қолди.

— Сиз ўзбек, тожик тилларини билар экансиз, — деди у Хаимовга. Бизга худди сиздек одам ҳаводек зарур. Агар хўп десангиз сизга муҳим бир топшириқ бор. Қоракўл районининг узоқ қишлоқларига чиқиб, савдо-сотиқ қиласиз.

— Савдо-сотиқ?! — ҳайратланиб сўради у.

— Ҳа, савдо-сотиқ, — Хмельницкий сирли жилмайди. — Шу билан бирга босмачиларнинг асосий кучлари қаердалигини билиб келасиз. Шунга розимисиз?

— Розиман! — бир зум ўйланиб тургач лўнда қилиб жавоб берди у.

Эрта тонгда чой, пойафзал, шакар ва газмол ортилган қўқон арава чангли йўл бўйлаб узоқ жойларга йўл олди.

Пешинга яқин арава бир қишлоққа кириб борди.

— Кеп қолинг, газмолу чой-қандларга! Сотаману кетаман!

Бу овозни эшитган қишлоқ аҳли бирпасда аравани ўраб олишди. Ўз муваффақиятидан қувонган Эфроим одамларга қанд тортиб, газмол ўлчаб бераркан, зийраклик билан уларнинг гап-сўзларига қулоқ солди. Ўрни келганда суриштирди.

Қишлоқма-қишлоқ юриб босмачилар ҳақида маълумот тўплаётган Эфроим Моҳанкўлга яқинлашганда бирпас отига дам бермоқчи бўлиб, от жиловини йўл бўйидаги садақайрағоч томон бурди. Шунда тўсатдан қулоғига танбур навоси эшитилди. Дилни эзиб юборувчи бу маҳзун куй пастдаги анҳор томондан келарди.

У отни аравадан чиқариб, бир неча дақиқа танбур навосига қулоқ солиб ётди. Куй қалбни анордек эзиб юборадиган даражада ғамгин эди. Бошига ғоят оғир савдо тушган кишигина шундай чалиши мумкин. Бу бахти қаро ким бўлди экан? Эфроим чидаб туролмай, ўрнидан туриб, оҳанг оқиб келаётган томон юрди. Анҳор бўйида бутун оламни унутиб танбур чертаётган йигит унинг ёнига келиб ўтирганини ҳам сезмай қолди. Куй тугагач Эфроим: — яхши чаларкансиз, — деганда бир чўчиб тушди. Эфроим тенги бу йигитнинг исми Раҳмон экан. Яқинда босмачилар унинг отасини ўлдириб кетишибди. Бир пастлик суҳбатдан сўнг икки тенгқурнинг юлдузи юлдузига тўғри келиб, дўстлашиб қолишди. Раҳмон босмачилардан ўч олиш учун Чегосдан келибди.

— Босмачиларнинг қаердалигини биласанми?

— Ана, — деди Раҳмон Моҳанкўл қишлоғини кўрсатиб, — лаънати Жўра, Амин қўрбошининг уяси ўша ерда.

Эфроим бу йигитнинг аламзадалигига тўла ишонгач ўзининг кимлигини ва нима мақсадда юрганини айтди.

— Сен шу ерда ҳеч кимга сездирмай босмачилардан кўз-қулоқ бўлиб тур — деди Эфроим — Мен Бухородан қизил аскарларни бошлаб келаман.

Раҳмон рози бўлди.

Эртаси куни ярим тунда тўсатдан қилинган ҳужумдан довдираб қолган босмачилар қамишзорга қочишди. Аммо қизил аскарларнинг қақшатқич зарбаси туфайли қамишзор ҳам уларни асраб қололмади. Жўра, Амин ва унинг йигитлари қўлга олинди.

— Ўртоқ командир! — деди ғалабадан сўнг Эфроим, — Пайкент қишлоғида яна бир йиртқич, Бухоро амирининг собиқ полковниги қўрбоши Мурод полвон тўқсобанинг уяси бор. Ҳозироқ ўша ёққа бормасак, туллак тўқсоба қуён бўлиб қолиши мумкин.

Отряд Пайкент томон йўл олди. Раҳмон ҳам отрядга қабул қилинди. Икки дўстнинг меҳр торлари ана шу воқеадан бошлаб бир-бирига пайвандланган эди.

Мурод полвон тириклай қўлга туширилди. Евузлиги билан «донг» таратган Маманазар ва Рустамхўжа қўрбошилар ҳам бирин-кетин тор-мор келтирилди. Лекин шерикларининг бошига тушган кулфатни эшитгач Ғойиб сардор қўрбоши қутиргандан-қутириб кетди. Тез-тез маконини алмаштириб турадиган бу йиртқич ҳақида ҳар куни ГПУ га бир-биридан даҳшатли хабарлар келиб турарди. Қизил қўшин эса ортиқча қон тўкмаслик учун Ғойиб сардорни таслим этмоқчи эди.

Музокара олиб бориш учун душман уясига Хаимов юборилди. Сўнгги маълумотларга кўра сардор Эшакчи қишлоғида бўлиши керак эди. Гражданкийимидаги Хаимов пахта ташувчи аравакаш Ашур Ҳусайнов билан Эшакчига келишганида босмачилар қаергадир кетиб қолишган экан. Шу қишлоқда қўрбошининг акаси яшашини эшитган Эфроим ўша одам билан музокаралар олиб боришга аҳд қилди.

Бошига катта оқ салла ўраб, эгнига зарбоф тўн ташлаб олган Ғойиб сардорнинг акаси уни совуқ қарши олди. Хаимов эса ўзини совет вакили сифатида тутиб, мароми билан гап бошлади.

Ғойиб сардорнинг акаси унинг сўзларини муғомбирона жилмайиш билан эшитди. Нималарнидир ўзича мулоҳаза қилди. Ниҳоят:

— Укам ҳозир йўқ. Кўрсам гапларингизни айтиб қўяман, — деди. Лекин унинг айёрлик қилаётгани аниқ эди. Шунинг учун Эфроим кетишга ошиқмади. Узоқ ўтириб Ғойиб сардорнинг ҳаёти қил устида эканини акасига тушунтирди.

Орадан икки-уч кун ўтгач, Ғойиб сардорнинг 150 кишилик тўдаси Бухорода пайдо бўлди. Бироқ энди улар талончилик учун эмас, таслим бўлиш учун келган эдилар...

Ниҳоят Бухоро узра тинч, янги ҳаёт машъали порлади. Колхозлар тузилиб, батраклар комитети мустаҳкамлана бошлади. Эфроим халқ орасида колхоз тузумининг афзалликлари ҳақида катта тушунтириш ишлари олиб борди. Ўзи ҳам 23 хўжалик билан бирга «Меҳнат» колхозига аъзо бўлди. «Меҳнат» ташкил этилган биринчи йилда хўжалик гектаридан 6 центнердан пахта олди. Бу ғалабани кўрган деҳқонлар энди тўп-тўп бўлишиб колхозга ёзила бошладилар. Чунки ўша пайтда 6 центнер энг юқори кўрсаткич эди.

Орадан йиллар ўтди. Чегасда тузилган колхоз 200—250 гектар ерда деҳқончилик қиладиган бўлди. Биринчи «Фордзон» тракторлари гуриллаб далаларни шудгор қила бошлади. Хўжалик йириклашиб «Меҳнат» ўрнида йирик, кўп тармоқли «Шарқ юлдузи» колхози вужудга келди. Қишлоқ ҳаёти ҳам тубдан ўзгарди. Ўрта мактаб, маданият уйи, кинотеатр, медпункт, боғча ва яслилар қишлоқ чиройига чирой қўшиб юборди. «Меҳнат» тузилган кезларда ҳаммаси бўлиб бешта саводхон кишига эга бўлган колхозда ҳозир 300 га яқин олий маълумотли киши бор.

Эфроим ака ҳам бир неча йил ана шу колхоз истиқболи учун курашди. Кейинчалик бошқа масъул вазифаларда ишлаганида доимо халқ билан ҳамнафас, ҳамқадам бўлди. Унинг халқ ва Ватан олдидаги меҳнатлари муносиб баҳоланди, қатор медаллар, жумладан ВДНХнинг «Олтин юлдуз» медали билан ҳам мукофотланди.

Йиллар бир-бирини қувиб кетди. 1965 йилда халқ Эфроим акани иззат-икром билан пенсияга кузатиб қўйди.

Эфроим Хаимов ўшандан буён республика миқёсидаги пенсионер. Аммо қалби ҳамон кексаликка топ бергиси келмайди. Ҳамон халққа, Ватанга хизмат қилсам дейди.

Я. ШЕРМУҲАМЕДОВ.

СИНОВ ва САБОҚ

ТАҚРИЗ

Ҳамид Ғуломнинг шу бу йил аввало «Шарқ юлдузи» журналида, кейин алоҳида китоб шаклида нашр қилинган «Бинафша атри»[1], романи ҳақида адабий танқидчилик ўз хулосаларини айтди. Бу романнинг ёзувчи ижодида тутган ўрни, унинг бошқа асарларига нисбатан фарқи, услубий тафовут — лирик кайфиятнинг публицистик тасвир билан бирлиги, юмористик тасвир билан ҳаётнинг долзарб масалаларини дангал қўябилиш; романтик кўтаринкилик билан жиддий ҳаққонийлик ва ҳоказо хусусиятлари хусусида фикрлар билдирилди. Бу фикрлар китобхон ва адабий жамоатчилик дилидаги гаплар бўлди.

Ҳаётда шундай одамлар борки, улар жамият учун жонини фидо қилиб меҳнат қилишга тайёр-у, лекин, бу фидойиликни тор тушунишади-да, келажак учун, жамият учун ўзини ва ўзгаларни қадрламайди. Одатда яхши одамлар кўп жиҳатлари билан бир-бирларига яқин турадилар, табиий, улар жамиятимизга ҳам яқин. Бу хилдаги одамларни бир-бирларига суянч бўлса экан деймиз. Бироқ, арзимаган бирор хато, ё камчилик туфайли улар бир-бирларидан узоқлашадилар, ҳатто, жудо бўладилар. Баъзан эса шундай бўладики, ҳаёт тажрибасига эга, табиатан пок кишилар нопокларнинг тузоғига осонгина илиниб қоладида, ўзига ҳам, яқинларига ҳам, бинобарин, жамиятга ташвиш орттиради. Ҳамид Ғулом «Бинафша атри»да шу хилдаги инсон ҳаёти учун баъзан онгли равишда, баъзан онгсиз равишда етадиган зиён ва заҳматларга, бу зиён ва заҳматларни бартараф қилишдаги яхшиларнинг жонбозлиги хусусида ҳикоя қилади.

Ҳамид Ғулом образларни тартибга солишда бу гал ўзига хос йўл тутди. Ёзувчи ижобий қаҳрамонлар билан салбий қаҳрамонларни икки томонга саф торттириб, улар орасидаги «жанг»ни томоша қилиб турмайди. Роман қаҳрамонларини ижобий ва салбийга ажратиш ҳам қийин. Ёзувчи ўз қаҳрамонларини ҳаётдан олиб ўтади, унинг мураккабликларига рўпара қилади, «ўтга-сувга» солиб кўради, бошқача қилиб айтганда, «синов майдонига» олиб чиқади. Китобхон роман қаҳрамонларини мана шу «синов майдони»да ҳар томонлама — уларнинг ҳам фазилатларини, ҳам камчиликларини бир нуқтага йиғилган ҳолда кўргандек бўлади. Бу синов майдони — ҳаёт, меҳнат, ўрни — Мирзачўл.

Қаҳрамонларнинг «синов майдони»га йиғилишида мажозий маъно бор. Географияга разм солинг: Улардан аксарияти Фарғона водийсидан, айримлари Тошкентдан, бировлари республикамизнинг бошқа районларидан, яна бошқа бирлари қачонлардир бу ерга келиб жойлашиб қолганлардан. Дарҳақиқат, кейинги ўн беш-йигирма йил ичида Мирзачўл республикамизнинг иқтисодий ва сиёсий қуввати, қурувчи ва пахтакорларимиз учун катта «синов майон»и бўлди. Роман қаҳрамонлари шу «синов майдони»га келиб, бирбирлари билан муносабатга киришадилар.

«Бинафша атри» қаҳрамонлари асарга маънавий жиҳатдан бир-бирларига яқин мавқеда келиб кирган бўлсалар ҳам, уларнинг ҳаёти бир хил мавқе билан якунланмайди. Улар бу улуғ синовдан ҳар хил «бисот орттириб», сабоқ олиб чиқадилар.

Романнинг бош қаҳрамонларидан бири Азиз ҳаётнинг асосий моментларида тўғри йўлдан келаётган ҳисоблансада, баъзи бир нуқталарда, хусусан, ўзининг шахсий ҳаётини тиклашда тўғри йўл тута олмайди. Роман қаҳрамонларидан Аҳмаджон ҳаётда Азизга нисбатан анча тебранувчандир. У фақат ўзининг шахсий ҳаётида эмас, балки, ижтимоий ҳаётда ҳам баъзан дадилликни қўлдан бериб қўяди, поклик билан нопокликни ажратишга доим ҳам кучи ета бермайди. Азиздаги камчиликларнинг бир қисми Аҳмаджонда бошқа бир кўринишда кўзга ташланади — Азиз шахсий бахтни ўз вақтида қадрламаган бўлса, Аҳмаджон ҳам айрим нуқталарда буни қадрлолмайди, баъзи нуқталарда эса қадрлашни бошқача тушунади — рашк ўтида куяди. Азиз кўнгил қўйган қизи Нафисани ёшлигида тўғри тушуниб қадрлай олмайди, айрилиқ ўтида ёнади. Аҳмаджон севгилисига эришган ҳолда, унинг руҳий дунёсини яхши англаб ололмайди. Одамлараро муносабатда ҳам у анчагина хатоларга йўл қўяди — нопок кучларга ён босиб, ҳам оиласига, ҳам ўзига маънавий жиҳатдан анча путур етказади. Фақат асар охирларидагина ўз характеридаги бу камчиликларини бироз англагандек бўлади. Афсус, умрнинг бироз қисми, хусусан, ёшлик ўтиб кетган бўлади. Нафиса ҳаётнинг кўпгина икир-чикирларига ақли етадиган аёл-қизлардан бўлса ҳам, ҳаётимизда ҳали ҳам учраб турадиган заифликнинг сарқитидан қутила олмаган. Биринчи муҳаббати Азиз билан рўпара бўлганда севгилисининг пассивлигига пассивлик билан жавоб қилади. Ҳаётини ўз оқимига қўйиб бериб фирибгар Карим қўлига тушиб қолади. Шу туфайли анча вақтлар бахтсизликнинг азобини тортади. Дилдор ўз характерининг баъзи бир томонлари билан Нафисага ўхшаб кетади. У ҳам Нафисадек ҳаёт қадрини, муҳаббат қадрини яхши билади. Нафисадан фарқи шундаки, у ўз бахти, шахсий ҳаёти йўлида дадил тура олади. Бироқ, бир томон қанча дадил бўлмасин, ўзида кучқувват сезмасин, иккинчи томон ҳам шунга монанд бўлмаса том маънодаги бахтга эришиш осон эмас. Аҳмаджон шахсиятига хос тебранишлар, иккиланишлар Дилдорнинг тўла бахтли бўлишига ҳалақит беради. «Олов қиз», «шаддот қиз» Хонкелдиева (Ўктамхон) ўзининг шаддотлигига кўпроқ ишонганиданми, шаддотлик билан бирга характеридаги соддадиллик биланми, фирибгар Каримнинг гап-сўзларига тез ишона қолади. Мана, роман сюжетига асос бўлган характерларнинг бир-бирларига яқин ва узоқ томонлари. Мана, роман сюжет ривожини таъмин қиладиган характерларнинг ҳар бирига хос хусусиятлар.

Роман марказида турган бу образларнинг шу хилдаги фазилат ва камчиликлари орасидаги зиддият асарга романистик материал беради ва айтиш керакки, характерларнинг кўпқирралиги туфайли китобхон уларнинг тақдири билан яқиндан қизиқади, уларнинг ҳар биридаги фазилат, камчиликларнинг моҳиятига етиб, улардан ўзига тегишли хулосалар чиқариб олишга интилади. Энг муҳими, бу фазилат ва камчиликлар биз юқорида таърифлаган «синов майдони»да рўй беради ва ўз навбати билан бу «майдон» танланган қаҳрамонлар характер хусусиятларининг очиқроқ ва тўлароқ намоён бўлишига асос бўлади.

Тасвир услуби жиҳатдан «Бинафша атри» Ҳамид Ғулом ижодида олға ташланган қадамдир. Мунаққидларимиз таъкидлаганидек, Ҳамид Ғулом асар сюжетини ҳар бир қаҳрамоннинг биографиясини маълум даражада «мустақил» ҳикоя қилиш йўли билан ривожлантира боради. Бу ҳол ёзувчи диққат марказида воқеалар эмас, балки, шахслар тақдири туришини таъмин қилади. Ёзувчи диққат марказида шахслар тақдирининг туриши нақадар муҳим экани маълум. Танланган бу тасвирий услуб шунинг учун ҳам муҳимки, ёзувчининг бунгача эълон қилинган асарларининг баъзи ўринларида воқеанависликка берилиш тенденцияси учраб турар эди. Бу романда Ҳамид Ғулом воқеанависликдан анча чеклангани кўриниб турибди.

Бу тасвирий услуб романда ҳажмнинг мазмунга монанд бўлишига, ихчам ўринда муҳим фикрларни айтишга имконият берганини кўрамиз.

«Қаҳрамонлар кетидан бориб» тасвирлаш услубининг фазилати катта. Ҳақиқий бадиий асарлар кўпроқ шу йўл билан яратилади. Бироқ, бу услуб ҳам ёзувчидан ниҳоятда ҳушёрликни талаб қилади. Гап шундаки, баъзан ёзувчи қаҳрамонлар ҳаёт йўли тафсилотига маҳлиё бўлиб, бадиий ижодга, хусусан, роман жанрига зарур бўлган воқеаларни бир-бирларига узвий боғлаш, уларнинг биридан иккинчисини келтириб чиқариш, бирининг яратилишига иккинчисини сабаб қила олиш сингари сюжет приёмлари устида кўп ўйламай қўяди. «Бинафша атри»да ҳам шу хилдаги камчиликни кўриш мумкин. Ёзувчи танлаган тасвир услубида қаттиқ туриб, сюжет приёмлари устида ҳам етарли ўйлаган бўлса нур устига аъло нур бўлур эди.

Воқеаларни тартибга солишдаги айрим жўнликлар, баъзи образлар тасвиридаги номувофиқликлар устида ёзувчи романнинг кейинги нашрларида ўйлаб кўрар деб умид қилиш мумкин. Бироқ, шу бўлишида ҳам «Бинафша атри» бугунги замондошларимизни «ўтга, сувга» солиб, жиддий синовларда кўрсатадиган романдир. Уларнинг аксарияти синовлардан муваффақиятли ўтади. Уларнинг ҳар бир қадами, босиб ўтган ҳаёт йўли, ютуқ ва камчиликлари, синовлар пайтида уларнинг характерларида рўй берган психологик тўлқинлар китобхонларимиз учун сабоқдир. Романнинг ғоявий ва бадиий қиммати ҳам худди шунда.

[1] Ҳ. Ғулом «Бинафша атри», роман. Ғ. Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, Тошкент, 1975 йил.

Матёқуб ҚЎШЖОНОВ.

ПЛАНЕТАМИЗДА

ЎРТОҚ ФИДЕЛЬ КАСТРО НУТҚИ

ГАВАНА, 24 декабрь. (ТАСС махсус мухбирлари). Куба Компартиясининг биринчи съезди ўз ишини тамомлади. Съездни ёпиш вақтида Куба Компартияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари ўртоқ Фидель Кастро якунловчи нутқ сўзлади. У Куба коммунистларининг анжумани ишига ва обрў-эътиборини оширишга кўмаклашган чет эллик дўстларнинг делегацияларига чуқур миннатдорчилик изҳор этди.

Революция ўз давлатини қарор топдиришнинг янги босқичига ўтмоқда, деб таъкидлади Фидель Кастро.

Бизнинг партиямиз, жамиятимиз, деди у сўзини давом эттириб, минг-минглаб кишиларни юзага чиқармоқда. Бизнинг революциямиз оддий қаҳрамоннинг қадр-қимматини юксак кўтармоқда. У халқ орасидан етишиб чиққан ва ўз бурчини онгли равишда бажараётган оддий кишини, камтарин курашчини ҳаммадан кўра кўпроқ эъзозлайди.

Куба Компартияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари Марказий Комитетнинг ҳисобот докладида ишдаги камчиликлар анализ қилинганлиги хусусида гапириб, ўз-ўзини танқид хотиржамликка берилишдан кўра минг карра афзалдир, деди. Ўз ватандошлари ҳокимият ва масъулиятни ишониб топшириб қўйган кишилар жиддий ва ўзига талабчан бўлиши лозим. Бизнинг партиямиз бу принципга доимо амал қилади.

Фидель Кастро АҚШ Президенти Форднинг: Куба Ангола халқига ёрдам бераётганлиги Куба билан АҚШ ўртасидаги муносабатларни яхшилаш истиқболларини беркитиб қўяди, деган гапига тўхталиб ўтди.

Ҳамма нарса шундан далолат бериб турибдики, деди у, Қўшма Штатлар ўзаро муносабатларни яхшилаш йўлида биз революция принципларидан воз кечишимиз лозим, деб ҳисоблаяпти. Аммо биз Ангола халқи билан бирдамликдан ҳеч қачон воз кечмаймиз ва унинг Жанубий Африка Республикаси, бошқа империалистик кучлар агрессиясига қарши олиб бораётган кураши билан бундан буён ҳам тўла мададкор бўлаверамиз.

Куба революцияси, деб таъкидлади Ф. Кастро, доимо Африка халқларининг миллий-озодлик ҳаракатлари билан бирдамлик сиёсатини ўтказиб келди.

Империалистлар Ангола мустақиллиги куни — 11 ноябргача шу мамлакатни босиб олиш режаларини амалга ошира олмаганликлари учун аламларига чидай олмаяптилар, деди Ф. Кастро.

Съезд делегатлари шу сўзларни қарсаклар билан кутиб олдилар.

Куба Анголага ёрдам берар экан, ҳеч қандай ғаразли манфаатларни кўзлаётгани йўқ, деб таъкидлади сўнгра Фидель Кастро. Биз у ерда мис ҳам, нефть ҳам, темир ҳам излаётганимиз йўқ. Биз ўзимизнинг интернационал бурчимизни бажо келтираяпмиз, интернационализм принципларига асосланган сиёсатни ўтказаяпмиз, холос. Замбия, Мозамбик, Конго Халқ Республикасига, бутун қитъага ҳам хавф солаётган Жанубий Африка Республикасининг Анголани ютиб юбориш хавфи туғилган бир пайтда биз қўл қовуштириб ўтира олмаймиз.

Фидель Кастро АҚШ билан муносабатларни яхшилаш имкониятлари тўғрисида гапириб, бундай деди: АҚШ билан муносабат ўрнатиш эвазига биздан ор-номус ва революцион принциплардан воз кечишни талаб қилаётганга ўхшайдилар. Шундай шароитда муносабат ўрнатиб бўладими, ахир? Биз ҳеч қачон ўз принципларимиздан воз кечмаймиз. Бизнинг олдимизга шундай талабларни қўяётган кимсалар, афтидан, эски Куба билан гаплашаяпмиз, деб ўйлаётгандирлар. Аммо бу — янги Кубадир. Бинобарин улар шу ҳақиқатни тушуниб олмас эканлар, АҚШ билан муносабатлар ўрнатиш учун ҳеч қандай имконият йўқ.

Фидель Кастро халқаро бирдамлик ва интернационализм кучларининг жуда катта аҳамиятини таъкидлаб ўтди. Совет Иттифоқи империализмнинг Куба революциясини бўғиб ташлашига йўл қўймай, шу тариқа интернационалистик сиёсатнинг ажойиб намунасини кўрсатди, деб таъкидлади у.

Куба коммунистларининг раҳбари Чили халқи билан бирдамлик изҳор этди. Чили Коммунистик партиясининг Бош секретари Луис Корвалан озодликка чиқарилишини талаб қилди.

Биз ҳаммамиз, деб таъкидлади пировардида Фидель Кастро, унутилмас кунларни бошдан кечирдик, революция учун, ўз партиямиз ва унинг иши учун фахрланиш, келажакка ишонч туйғусига тўлиб тошган ҳолда завқ-шавқ билан яшадик. Шу кунларда биз тарих учун ишладик. Бизнинг съездимиз, унда ҳукмронлик қилган қардошлик ва бирлик муҳити ҳеч қачон унут бўлмайди. Бизнинг партиямиз маҳкам жипслашган ва унинг раҳбарлиги ҳам маҳкам жипслашгандир. Куба революцияси илгари ҳеч қачон ҳозиргичалик кучли бўлмаган эди. Партия билан халқ ҳеч қачон ҳозиргидек якдил бўлмаган эди, бизнинг революцион онгимиз ҳеч қачон бу қадар юксак бўлмаган эди.

КАНАДА. Монреаль «Олимпиада-76» иштирокчилари ва меҳмонларини кутиб олишга тайёрланмоқда. Бу ерда Олимпиада қишлоғи қурилмоқда, спорт иншоотлари қад кўтармоқда. Суратда: Олимпиада стадиони қурилишида.

ДПА—ТАСС фотоси.

СОВЕТ ФАНИГА ТУҲМАТ ҚИЛАЁТГАН КИМСАГА ЗАРБА

ЛОНДОН, 24 декабрь. (ТАСС). Атоқли инглиз физиги, Лондон университетининг профессори Эрик Буроп «Санди таймс» газетасида эълон қилинган хатида Сахаровнинг совет фани эришган ютуқлар хусусидаги туҳмат-уйдирмаларини фош қилиб ташлади.

Сахаровнинг Ғарбда нашр этилган уйдирмадан иборат китобчасида: замонамизнинг ҳамма буюк илмий-техникавий кашфиётлари, шу жумладан физика соҳасидаги кашфиётлар Совет Иттифоқидан ташқарида қилинган, деган даъволар хусусида Э. Буроп бундай деб ёзади: Совет приборлари Венерага оҳиста қўндирилгандан кейин Венера сатҳининг Ерга юборилган ажойиб суратларини яқинда ўз кўзлари билан кўрган китобхонлар ёки совет олимлари ва инженерлари Ернинг биринчи йўлдошини орбитага чиқарган пайтда бутун дунёни чулғаб олган ҳайрат вазиятини унутмаган кишилар бу гапларни ажабланиб кутиб олишлари шубҳасиз.

Совет академиги Игорь Курчатов Совет Иттифоқининг ядро синтези соҳасидаги ютуқларини Харуэллдаги инглиз илмий тадқиқот марказида 1956 йилда гапириб берганида олинган таассуротни ёдда тутган кишилар ҳам бу даъвони эшитиб ажабланадилар, деб давом этади.

Э. Буроп Сахаровнинг совет физикаси тўғрисидаги разил бўҳтон уйдирмаларини рад этиб, шу фанни ривожлантиришга жуда катта ҳисса қўшган совет физикларининг кўпгина номларини эслатиб ўтади. У «назарий квант физикаси улуғвор мактабларидан бирининг» Н. Боголюбов, Л. Ландау, И. Померанчук каби намояндаларини тилга олади; Нобель мукофоти лауреатлари А. Прохоров билан Н. Басовнинг квант радио физикасига, П. Капица ва шогирдларининг қуйи ҳароратлар физикасига катта ҳисса қўшганлиги тўғрисида гапиради. У совет олими Г. Флеров ва унинг ходимлари оғир ядроларни янги усулда ажратиш соҳасидаги кашфиётини таъкидлайди, совет физикларидан П. Черенков, И. Франк ва И. Таммга «Черенков-Вавилов эффекти»ни очганликлари учун физика соҳасидаги Нобель мукофоти берилганлигини эслатиб ўтади.

НОРОЗИЛИК ТЎФОНИ

СИНФИЙ ҚУРАШ ФРОНТЛАРИДА

Капитал билан меҳнат ўртасидаги тўқнашувлар тобора жиддий тус олиб бормоқда. Ишчиларнинг ўз хўжайинларига қарши норозиликлари тобора кучайиб, ўз ҳақ ва ҳуқуқлари учун олиб бораётган курашларини қизғин тус олдирмоқдалар.

Бу борада Парижда келган хабарларга қараганда, Юқори Вьенна департаментининг Крузила шаҳрида уран конларининг ишчилари касаба союзларининг даъвати билан бошланган иш ташлаш ҳаракатлари ҳамон давом этмоқда. Улар кончиларнинг меҳнат ва яшаш шароитларини яхшилаш бўйича маъмурият ўз устига олган мажбуриятларини бажармаётганлигига қарши ана шундай забастовкани бошлаган эдилар. Кончиларнинг иш ташлашлари бошқа жойларда ҳам ўз акс-садосини топаётир. Чунончи, Бандея департаменти ҳамда Юқори Вьеннанинг бошқа қатор конларида ҳам ишчиларнинг забастовкаси кенг тус олиб кетди. Улар ҳам иш ва турмуш шароитларини яхшилашни истаб, маъмурият олдига қатор зарур талабларни қўймоқдалар.

Брюсселдан келаётган хабарларга қараганда, 1975 йилнинг сўнгги ойлари белгияликлар учун ғоятда машаққатли бўлмоқда. Капиталистик дунёни қамраб олган чуқур кризис Бельгия экономикасида ҳам чуқур из қолдирмоқда. Бу йил мамлакатда оммавий равишда ишдан бўшатишлар кўп бўлди. Қатор корхоналар ёпиб қўйилди. Ишсизлик рекорд даражага кўтарилди, инфляция кучайди.

Бу йил меҳнаткашларнинг ўз ҳуқуқлари учун олиб бораётган курашлари алоҳида манзара касб этди. Льеж ва Шарлеруа металлургларининг оммавий чиқишлари мамлакатда энг катта норозилик ҳаракатларига айланди. Валь-сан-ламбера ва Брюсселнинг ойнасозлари, Антверпен, Гента, Хасселтадаги саноат корхоналарининг турли соҳаларидаги ишчиларнинг норозилиги тағин ҳам кучайди.

«Интернэшнл телефон энд телеграф корпорейшн» Америка компаниясининг режаларига қарши Лондонда ўтказилаётган оммавий митинглар ўзининг миқёси жиҳатидан энг катта норозилик ҳаракатига айланди. Англиядаги Вулиджа шаҳридаги бу компания заводининг ёпиб қўйилиши тўғрисидаги қарорига қарши катта митинг ўтказишди. Мабодо бу корхона ёпиб қўйиладиган бўлса, мингларча ишчилар яна ишсиз бўлиб қолишлари мумкин.

Италиядаги «Монтэдесон» йирик химия концернининг филиали бўлмиш «Монтэфибре» корхоналарининг ишчи-хизматчилари бошлаган кураш ғалаба билан якунланди. Верчелли ва Вербания (Пьемонт области)да юз берган бу ғалаба Италия меҳнаткашларининг энг катта ютуқларидан бири ҳисобланади. Натижада корхоналарнинг маъмуриятлари ишлаб чиқаришни вақтинча тўхтатиб қўйиш ва 4 мингдан ортиқ ишчини бўшатиш тўғрисидаги қарорини бекор қилишга мажбур бўлди.

Эквадор яқинидаги Анкон шаҳри нефтни қайта ишлаш заводининг ишчилари ҳам забастовка бошладилар. Иш ташловчилар маъмуриятдан меҳнат шартномаси талабларини бажаришни, шунингдек меҳнаткашларнинг яшаш ва меҳнат шароитларини яхшилашни талаб этмоқдалар.

Меҳнаткашларнинг маъмурларга қарши чиқишлари, иш ташлашлар уюштиришлари, ўз ҳақ-ҳуқуқлари учун олиб бораётган курашлари бошқа капиталистик мамлакатларда ҳам шу зайлда жиддий тус олиб бормоқда.

Ахборот

ВОҚЕАЛАР, ФАКТЛАР

«БУ КОВАЛЕВКАДА БЎЛГАНДИ»

Украинанинг Ковалёвка қишлоғига Ўзбекистондан мактуб келди: ўзбекистонликлар Сирдарё область партия комитети ва область «Билим» жамияти чиқарган плакатни йўллашибди. Плакат муаллифи Алдабек Мейрбеков. У буюк Ғалабанинг 30 йиллиги тантанали нишонланган кунлар Николаев яқинидаги жанубий Буг дарё соҳилида қад ростлаган ёдгорликнинг очилишида қатнашди. Собиқ жангчи, эндиликда рассом Алдабекнинг бу тантанада иштирок этиши бежиз эмас. Украинанинг Ковалевка қишлоғини немис-фашистлардан озод этишда у мардонавор жанг қилган ўзбек ўғлонларидан бири эди. Мейрбеков Украинага қилган сафаридан сўнг яратган плакатини «Бу Ковалевкада бўлганди» деб атабди. Плакатда унутилмас 1944 йилнинг март ойида Совет Армияси олиб борган шиддатли жанг ҳамда қишлоқнинг бугунги қиёфаси ўз ифодасини топган. Шунингдек, плакатда Ковалевкадаги ўрта мактаб қизил изтопарларининг ишлари — улар излаб топган уч юздан зиёд номаълум солдат ҳақидаги материаллар акс эттирилган.

В. ШАБАЛИН.

МАШИНА РУЛИНИ ТУТГАНЛАР

Намангандаги шофёрлар тайёрлаш мактаби ўзига хос ҳунар масканига айланиб қолди. Яқинда бу мактабни битирган 200 га яқин ёшларга биринчи класс, 500 дан зиёд кишига учинчи класс шоферлик гувоҳномаси берилди. Бу ерда ўқиётганлар мастер-педагоглардан А. Каримов, Қ. Раҳимов, М. Ҳафизхонов, Н. Усмоновлар тажрибасидан баҳраманд. Мактаб янада кенгайтирилди. 1800 ўқувчига мўлжалланган ўқув корпуси фойдаланишга топширилди. Янги бинода шоферлик касбини эгаллаш учун барча шароитлар яратилган.

Х. БОТИРОВ.

КОНЧИЛАР САРОЙИДА

Каттақўрғон район Ингичка посёлкасидаги кўркам бинолардан бири кончилар саройидир. Бу ерда меҳнаткашларнинг дам олиб, бўш вақтларини мазмунли ўтказишлари учун зарур шароитлар яратилган. Яқинда янги ансамбль ташкил этилди. 35 йигит-қиздан иборат ҳаваскорлар ансамблига «Парвоз» номи берилди. Ансамбль аъзолари орасида ишчи, кончи, ўқитувчи каби турли касбдаги ҳаваскорлар бор. Янги ансамбль иштирокчилари шу кунларда ўзларининг дастлабки концерт программалари устида ишламоқдалар.

Х. САМАТОВ.

СИФАТ БЕЛГИЛИ ШИРИНЛИКЛАР

Тошкент «Урток» қандолатчилик фабрикаси ҳозирги кунда 83 хил маҳсулот ишлаб чиқармоқда. Фабрика коллективи Москва, Ленинград, Львов ва Қарағанда шаҳарларидаги ҳамкасблари билан ижодий алоқа боғлаган. Фабрика маҳсулотларининг бир қанчасига давлат Сифат белгиси берилган. Фақат шу йилнинг ўзида олти хил конфет ана шундай белгига лойиқ кўрилди. Бундай конфетлар орасида «Олтин тожли хўрозча», «Қизил қалпоқча», «Спорт» каби ширинликлар эътиборга лойиқ. Шундай қилиб, фабрикада Сифат белгиси билан ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар сони 9 тага етди.

Б. ЗИМОН.

КОЛХОЗ МОНТЁРИНИНГ ЮТУҒИ

Қорақалпоғистон АССРнинг Амударё районидаги Крупская номли колхоз марказида жойлашган автомат телефон станцияси монтёри Чормамбой Давлатовнинг омади келди. У Ўзбекистон ССР пул-буюм лотереясининг 5-чиқарилиш билетларидан бир нечта донасини олган эди. Чормамбой лотерея билетларини текшира туриб, 033/68301 номери қаторида «Запорожец» енгил автомашинаси деб ёзилганидан чексиз қувонди. Монтёр машинали бўлди.

Ў. ХОЛМАТОВ.

АРЧА ВА БЕЗАКЛАРНИ СОТИБ ОЛДИНГИЗМИ

Ҳозир республикамиз пойтахтида арча бозори ва унинг безакларини сотадиган магазинларда Янги йил савдоси қизғин. Шаҳарликлар Янги йил маросимига катта тайёргарлик кўрмоқдалар. Суратларда: 1. Арча сотиш. 2. Магазинларда арча безаклари сероб. 3. Арчани безаш пайти тасвирланган.

А. Тўраев ва Ш. Иброҳимов (ЎзТАГ) фотолари.

БИЗ — ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТЛАРМИЗ

ДЕНГИЗЧИЛАР

(ОЧЕРК)

Ёзув столим устида бир калит турибди. Ҳар маҳал унга кўзим тушганида, Болтиқ денгизидаги бир учрашувни эслайман.

..Куз охирлаб қолган эди. Туни билан ёққан лайлак қор фақат кема палубасидагина эмас, порт чеккасидан бошланган қайинзор устига ҳам оқ чойшаб ёпиб чиққан. Денгиз томонидан илиқ шабада эсади. Портда катта-кичик кемалар.

Биз трапдан юқори кўтарилиб борар эканмиз, бир йигит истиқболимизга қарши чиқди. Кенг пешона, киприклар остида тубсиз мовий кўзлар. Барваста қомат.

Биз жойлашиб олгач, капитан ёрдамчиси Моисеенко кулиб:

— Денгизчининг каютаси тор, аммо бағри уммонлардек кенг, — деб қўйди.

Олдинига суҳбатимиз қовушавермади. Анатолий Фёдорович нуқул рақамларни тилга олади. Балиқ овловчилар беш йиллик топшириқни қандай бажаришаётганини сўзлайди. Бу процентларни қўлга киритиш осон бўлмагани сезилиб турипти.

— Кейинги рейсда рўй берган бирор ҳодиса ҳақида гапириб берсангиз? — сўраймиз мезбондан.

Капитан ёрдамчиси муғомбирона кўз қисиб қўйди:

— Қаҳрамонона ишлардан бўлсинми? — кейин «ҳазил» деди-да, оҳиста сўзида давом этди. — Биласизми, биз Жаҳон океанида балиқ овлаймиз. Ойлаб жонажон юртдан, жигаргўшаларимиздан узоқда бўламиз. Ишимиз оддий. Бир томони омадга ҳам боғлиқ. Агар ишинг бароридан келиб, балиқ сероб районга бориб қолсанг, юзинг ёруғ бўлади. Баҳри-дилинг очилиб, кўкрак кериб, ёруғ юз билан базага қайтасан. Гоҳи шундай ҳам бўладики...

Шу пайт каюта эшиги очилди. Бир йигит кириб келди. Ўрта бўй, кенг елкали. Қора қошлари қуюқ. Қорамағиздан келган. Кўзлари тимқора. Ўзи ҳам тўғри келди-ю: «Ҳамшаҳарлармиз, дейман?» — деганича, сўрашгани қўл узатди.

— Кемамиз штурмани Тоҳир Ҳасанов, — уни таништирди капитан ёрдамчиси. — Командамизнинг «кекса» аъзоларидан.

— Самарқандданман. 67-мактабни тугатдим-у, Болтиқ денгизига жўнадим. Ёшликдан океанлар, денгизлар мафтуни бўлиб қолгандим, ахир. Ҳавас, орзу тинч қўймади.

Она диёримиз бағри қанчалик кенглигини ўсмир ўшанда яққол ҳис қилди. Харитада ҳайрат билан кўздан кечиргани қозоқ даштини, рус ўрмонини кўрди. Кенг ва осуда Волгани кесиб ўтди. Москва кўчалари, Қизил майдон салобати уни лол қолдирди. Мўътабар Ильич Мавзолейини зиёрат қилди. Революция бешиги — Ленин шаҳрини кўрди.

Тоҳир Таллин денгизчилари билим юртига қабул қилинди. Тўғри, синов мураккаб бўлди, аммо бутун борлиғи билан денгизга интилган йигит орзуси сари дадил йўл очиб борди. 1971 йили билим юртини тугатиб, «Океан» балиқ овлаш бирлашмасига қарашли ўрта балиқчилик кемасида суза бошлади. Африка қирғоқлари, Канар оролларини кўрди. Атлантика океани тўлқинларига тоб бериб, касб синовларидан ўтди.

— Болалигимда тушларимга кириб чиққан жойларда бўлганимда, бахтим чопганидан беҳад қувонаман...

Бахт нима? Тўқликми? Ором-чи?

— Тинмай талпиниш, камолотга интилиш...

Тоҳир бахтини шу ерда топди: ўқиди, севган касбини эгаллади. Талпингани, интилгани ёруғ жаҳонни кўрди. Шу ерда бир қизни учратди. Рус гўзали Надяга уйланди. Турмушлари ҳавас қилгудек. Бири-бирини қўярга жой топиша олмайди. Тоҳир сафардан қайтаётганида Надя даста-даста гул кўтариб кутиб олади.

Тоҳир матрослар ҳаётида рўй берган янгиликлардан гапириб берди. Кемада 14 миллат фарзандлари бир оиладек яшашади, меҳнат қилишади. Матрос меҳнати оғир, мураккаб. Денгиз соатсайин унинг билими, иродаси, матонатини сичовдан ўтказиб туради. Фақат якдил коллективгина бу синовларга бардош беради. Кема командаси Жоржес саёзлигида, Америка қитъаси қирғоқлари яқинида балиқ овларди. Балиқлар жуда кўп тўпланган районга бориб қолишганди.

— Атлантика океанида она юртимиз кемаларини учратганимизда командамиз матрослари ниҳоятда қувонишар эди, — ҳикоя қилади Тоҳир. — Биз сафарда Ленинград ва Калининград балиқчилари билан учрашдик. Улар бизнинг «Романтик» клубимиз машғулотига қатнашишди.

— Спорт мусобақалари ҳам ўтказдик. — Анатолий Федорович жонланиб кетди. — Мусобақалар қизиб кетиб, иш, ҳатто, арқон тортишда куч синашишгача бориб етди.

Ҳаммамиз кулиб қўйдик.

— Ким биринчиликни эгаллади? — қизиқиб сўради суҳбатдошларимиздан бири.

— Албатта, палуба командаси-да, — Тоҳирнинг бу сўзларидан у палуба командаси билан фахрланишини сезиб олдик.

Маълум бўлишича, палуба командасидаги ҳамма матрослар спорт билан мунтазам шуғулланишар экан. Барча спорт ўйинларининг жонкуяр ташкилотчиси сифатида боцман Леонид Қоратоевнинг номини тилга олишди.

— Боцман кекса, девқомат, серсоқол бир киши бўлса керак-да?

— Фақат ташқи кўриниши вазифасига монанд, — кулиб жавоб беради Тоҳир. — Ёши эса эндигина йигирма учга тўлди.

Биз штурман рубкасига ўтдик. Тоҳир мураккаб аппаратлар, сузиш хавфсизлигини таъминлайдиган приборларни ишлатиб кўрсатди. Бу мукаммал асбоблар кема турган жойни бехато аниқлаб беради.

Тор йўлакдан каютага қайтаяпмиз.

— Кемамиз врачи Поола Хуго, — деб таништирди Тоҳир ён каютадан чиқиб келган оқ халатли кишини. — Медицина фанлари кандидати. Ажойиб хирург.

Кейинроқ Тоҳир бир воқеани ҳикоя қилиб берди. Шунда экипаж иродасига, Хугонинг маҳоратига қойил қолдик.

Экипаж Жоржес саёзлигида балиқ овлашни тугаллаб, базага йўл олганди. Атлантика океанининг шарқий қисмида сузиб боришарди. Бир куни радист Миша Малов радиостанциядан ҳовлиқиб чиқиб келди. Қўлида бир парча қоғоз.

— Нима гап? — сўрашди матрослар.

— Ҳозир, ҳозир, — у шундай деди-ю, капитан каютасига қараб югуриб кетди.

Бир неча дақиқа ўтгач, командирлар состави ҳам у ерга тўпланди. Шошилинч кенгаш бошланди.

— 253-кема ёрдамга чақираяпти, — деди капитан Григорий Иванович Фомин йиғилганларга. — Бир матрос қаттиқ бетоб эмиш. Унинг дардига фақат бизнинг лазаретамизда малакали ёрдам кўрсатиш мумкин, — капитан радиограммани Ҳасановга узатиб, буюрди. — Кема турган жойни аниқланг-чи.

Тоҳир қўлидаги харитадан радиограммада айтилган кенглик ва узунликларни белгилаб, ҳисобларни тез бажарди-да, йиғилганларга қаради:

— Камида 45 соат сузишимиз керак. Курсни 170 даража ўзгартиришга тўғри келади.

— Капитан каютасига жимлик чўкди. Ҳамма оғир ҳаёлга толди. Команда бир неча ой мобайнида очиқ денгизда қолиб кетган, матрослар ҳориб-чарчашган. Октябрь байрами арафасида базага етиб бориш кутилмоқда эди. Энди портга қайтиш муддати ҳам чўзилиб кетади.

Капитан Григорий Фомин ўрнидан вазмин қўзғолди. Қандай хавф-хатарларга юзма-юз бормаган бу киши. Улуғ Ватан уруши йилларида 2-ранг капитани Фомин командирлик қилган кема душманни қон қақшатган. Экипажни ҳамиша ўзи атакага бошлаб борарди. Фомин бўлса, кема ўқ довули остидан омон ўтиб, фашистлар сафига парокандалик соларди. Бундай қараганда, ҳозир одатдаги ҳодиса юз берган эди.

— Ўйлаб ўтиришнинг вақти эмас. У ерда инсон азоб чекмоқда. Ҳамма ўз жойида бўлсин. — Капитан кема хирурги Пооло Хугога ўгирилди. — Операция учун ҳамма нарса тахт қилинсин.

Кўз очиб-юмгунча капитан каютаси бўм-бўш бўлиб қолди. Григорий Иванович бош кўприкчага кўтарилди. Штурмандан курсни яна бир бор аниқлаб олиб, рулевойга буюрди:

— Курс — беш, — кейин телефон трубкасини кўтариб, машина бўлинмасига қисқагина буйруқ берди: — Тўла тезлик таъминлансин.

Матрослар дарҳол иш жойини эгаллашди. Кема орқага қайтиб, тўла тезлик билан сузиб кетди. 40 соат давомида 253-кема билан «Иоханнес Варес» бир-бирини мўлжалга олиб сузиб борди. Улар Атлантика океанида, кейинги куни кечаси учрашишди. Бемор Александр Рачков дарҳол «Иоханнес Варес»га олиб ўтилди. Хирург уни текшириб кўрди. Матрос кўричак касаллиги билан оғриган эди. Операция муваффақиятли ўтди.

— «Ураган» воқеаси ёдингдами? — деб сўради.

Ҳасановнинг юзида изтироб аломатлари пайдо бўлди. Кейин бизга қараб, Болтиқ денгизида юз берган бир воқеани гапириб берди. Очиқ денгизда Канаданинг «Квитфелла» балиқ овловчи кемаси ёна бошлади. Ўтни ўчириш мумкин эмас деган хулосага келиб, қўрқиб кетган матрослар кемани тарк этишди. Ёрдам сўраб берилган сигнални қабул қилиб олган бизнинг «Ураган» етиб борганида кемада ёлғиз капитаннинг ўзи қолган экан. Матрослар дарҳол ишга киришиб, бир неча соат ўт билан олишишди. Оловни ўчириб, кемани Швециянинг Гетеборг портига шатакда судраб келишди. Ҳисоблаб чиқишса, кемани сақлаб қолиш бўйича матросларимиз бажарган ишларнинг қиймати 517 минг швед кронига тўғри келибди.

— Шундай, — хулоса ясади Ҳасанов. — «Ўзингни бил, ўзгани қўй» қабилида иш тутиш капитал дунёсининг қони-жонига сингиб кетган. Шу оғу одамларни ҳам заҳарлаган. Бунинг натижаларини кўп кўрдик. Бизнинг денгизчиларимизда, қудратли Иттифоқимизнинг Жаҳон океанида сузиб юрган зарраларида бунинг аксини кўраман. Томчида қуёш акс этганидек, Совет халқининг фазилатлари уларда мужассамлашган.

Ҳайрлашар эканмиз, капитан ёрдамчиси кулимсираб бизга қўл узатди. Унинг очиқ чеҳрасида кучли ирода ва самимият балқиб турарди.

— Бизнинг бир анъанамиз бор. — деди у қўлимизга ялтироқ калит узатиб. — Меҳмонларимизга капитан каютасининг калитини совға қилиш одат бўлиб қолган. Бу калит қардошлик жипслаштирган экипажимиздан хотира бўлсин.

...Ёзув столим устида турган калитга кўзим тушса, «Иоханнес Варес»даги учрашувни, самарқандлик йигит Тоҳир Ҳасанов денгиз ва океанлар оша олис-олис манзилларга бошлаб борадиган командани эслайман. Капитан каютасининг калити билан бирга очиқ қалби, шижоатидан бир умр унутилмас хотира қолдирган денгизчиларимизнинг ёрқин қиёфаси кўз ўнгимда бир-бир гавдаланади.

Жўра САЪДУЛЛАЕВ,
Таллин — Тошкент.

Телевидение

БИРИНЧИ ПРОГРАММА. 10.00 — МОСКВА. 18.00 — ТОШКЕНТ. 18.05 — Алифбе байрами. 18.35 — Концерт. 19.15 — «Ахборот». 19.30 — Халқ контроли экрани. 20.00 — «Ёшлик» студияси кўрсатади. 20.30 — «Ахборот». 20.50 — Илғорлар даврасида. 21.20 — Концерт. 22.00 — «Вақт». 22.30 — «Бўстон». ИККИНЧИ ПРОГРАММА. 11.25 — ТОШКЕНТ. 11.30 — Ўқув кўрсатувлари. 18.30 — МОСКВА. 19.00 — Янгиликлар. 19.15 — Телефильм. 19.55 — Концерт. 20.00 — **Салом, мен сизнинг холангизман** (бадиий фильм). 22.00 — Инсон ва қонун. 22.30 — СССРнинг моҳир фигурачилари матчи. УЧИНЧИ ПРОГРАММА. 18.55 — **ТОШКЕНТ КЎРСАТУВЛАРИ.**

Театр

ҲАМЗА НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 26/XII да **Кўк эшик ортидаги аёл**, 27/XII да **Парвона**, 28/XII да **Кўрмайин босдим тиконни.**

Кино

Виннету — Инчу-Чун ўғли — САНЪАТ САРОЙИ (кундуз ва кечқурун).

Бўлиши мумкин эмас — «ВОСТОК», «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун), «ҚОЗОҒИСТОН» (тоқ соатларда).

Гусар балладаси — «ҚОЗОҒИСТОН» (жуфт соатларда).

Майор Хубаль — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун), «ДРУЖБА» (12.00, 15.00, 17.40, 20.20).

Моҳир учувчи — «МОСКВА», «НУКУС» (кундуз ва кечқурун).

Оқ қулоқчин — «ДРУЖБА» (тоқ соатларда).

Феруза кўзли узун — «ЧАЙКА» (жуфт соатларда).

Фанфан-тюльпан — «ЧАЙКА» (кундуз ва кечқурун).

Қишиқатли бола — НАВОИЙ номли (кундуз ва кечқурун).

●

СВЕРДЛОВ НОМЛИ КОНЦЕРТ ЗАЛИДА
1 ЯНВАРЬ КУНДУЗ СОАТ 2 ВА КЕЧ 5 ДА

КАТТА БАЙРАМ КОНЦЕРТИ

ҚАТНАШАДИЛАР: Фахриддин **УМАРОВ**, Ортиқ **ОТАЖОНОВ**, Ҳожиакбар **ҲАМИДОВ**, Абдуқодир **ЮСУПОВ**, Сора **ШУКУРОВА**, Нодира **АҲМЕДОВА**, Угилжон **РАҲИМБОЕВА**, Ғуломжон **ДАДАХОНОВ**, Амина **ОДИЛОВА**, Ҳасан **КАРИМОВ**.

VI Жаҳон фестивалининг лауреати **ОТАЖОН РАЖАБОВ.**

ЎЗБЕК ХАЛҚ ЧОЛҒУ АСБОБЛАРИ АНСАМБЛИ

Музика раҳбари — Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист **САЛОҲИДДИН ТУХТАСИНОВ.**

Программани — Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист **ҒУЛОМ ТОЖИАЪЛОЕВ** олиб боради.

Билетлар концерт зали кассасида кундуз соат 2 дан сотилади.

●

Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалик министрлиги

ЛЕНИН ОРДЕНЛИ АКАДЕМИК Р. Р. ШРЕДЕР НОМИДАГИ БОҒДОРЧИЛИК, УЗУМЧИЛИК ВА ВИНОЧИЛИК ИЛМИЙ-ТАДҚИҚОТ ИНСТИТУТИ ҚОШИДАГИ

ТОШКЕНТ БИР ЙИЛЛИК БОҒБОНЛАР ТАЙЁРЛАШ МАКТАБИ 1976 ЙИЛГА

УҚУВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Мактаб, колхоз ва совхозлар учун боғдорчилик, узумчилик, пальметта боғлари бўйича малакали кадрлар, цитрус мевалар, гулчилик ва мастер-технологлар тайёрлайди. Боғбонларнинг малакасини оширади, ҳамда қўшимча равишда шофёрлик касбига ўргатади.

МАКТАБГА — БОҒДОРЧИЛИК УЗУМЧИЛИК СОҲАСИДА 2 ЙИЛЛИК ИШ СТАЖИ БУЛГАН 7—10 СИНФ ҲАЖМИДА МАЪЛУМОТЛИ ШАХСЛАР КОЛХОЗ ВА СОВХОЗЛАР ЙУЛЛАНМАСИ БИЛАН ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ.

УҚУВЧИЛАР СТИПЕНДИЯ ВА ЁТОҚХОНА БИЛАН ТАЪМИНЛАНАДИ.

Мактабга кирувчилар қуйидаги ҳужжатларни топширадилар: маълумоти ҳақидаги ҳужжатнинг асл нусхаси (аттестат, шаҳодатнома), ўқишга юборилганлиги ҳақида ишлаб турган хўжалик томонидан берилган йўлланма, соғлиғи ҳақида справка (286-форма), учта фотосурат (3х4 см.), таржимаи ҳоли, турар жойидан справка, мактаб директори номига ариза.

УҚИШ — 2 ЯНВАРДАН БОШЛАНАДИ.

Мурожаат учун адрес: Тошкент область, Орджоникидзе район, Гулистон қишлоқ Совети (107, 108-автобусларининг «Сельсовет» бекати).

Тошкент телевидение студияси коллективи адабий-драматик кўрсатувлар программаси бош редакциясининг режиссёри М. Маҳкамовга отаси

Маҳкам УМРЗОҚОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

ТАБИАТ ВА ИНСОН

БЎЙСУНГАН АТИРГУЛЛАР

Иссиқкўлнинг шимолий соҳилига қор ёғди. Лекин ёз мобайнида қизиган суви ҳамон илиқ. «Мовий Иссиқкўл» санаторийсининг чамандек очилиб турган атиргуллари оппоқ қор ва сўлғин табиат қаршисида бўлакча таровот билан яшнаб турибди.

Маҳаллий манзарадор боғдорчилик совхозининг гулчилари Қирғизистон Фанлар академияси ботаника боғи олимларининг ёрдами билан атиргулларнинг ғунчаларини анча кечки муддатда очилишга «мажбур» қилдилар. Эндиликда одамларга ҳатто декабрь ойида ҳам гўзаллик бахш этаётган гуллар ўз атрини таратмоқда.

Бутуниттифоқ шифохонаси бўлиб қолган Иссиқкўл соҳилидаги курорт зонасини комплекс кўкаламзорлаштиришда гулларни яшнатишга катта ўрин берилмоқда. Ҳозирги пайтда 120 гектар майдонни эгаллаб турган кўчатзор коллекциясида кўп йиллик манзаравий гул экинларининг юздан зиёд нави ва 70 га яқин тури бор. Бу ерда ана шу манзаравий гулларнинг биологик ва манзаравийлик сифатлари синчиклаб ўрганилмоқда. Уларнинг энг яхши навлари Иссиқкўл соҳилидаги гулхоналарга ўтказилади. Бу ерда атиргуллар, георгинлар, пионлар, гладиолуслар, ромашкалар айниқса яхши кўкармоқда.

«Мовий Иссиқкўл», «Тамға» санаторийлари, «Қирғизистон денгиз соҳили», «Серқуёш», «Олтин қум» дам олиш уйларининг гулхоналари гулларга бойдир. (ТАСС).

ХАЛҚАРО ХОТИН-ҚИЗЛАР ЙИЛИ

ИҚБОЛ

ИЛМИЙ ЛАБОРАТОРИЯЛАРДА

Ҳозир у ҳақда иқболи кулган, омадли аёл дейишади. Ҳа, серқатнов Тошкент кўчаларида «Москвич»ини дадил бошқариб бораётганини, лабораториядаги ҳаракатларини, кўплаб ҳамкасблари ва шогирдлари билан суҳбатини, тушлик танаффусда институт ҳовлисида бадминтон ўйнаётганини кўриб бу фикрга қўшилмасдан иложингиз йўқ. Чиндан ҳам, иқболи кулган, бахтли аёл. Қирқ беш ёшида химия фанлари доктори. Ўрта Осиё нефтни қайта ишлаш илмий-тадқиқот институтининг энг йирик бўлимига мудир. Уч фарзанд онаси.

Муҳаббат Фозиловна Обидованинг ўзи ҳам ҳаётда омади юришганини таъкидлайди. Ўрта мактабни битириб, политехника институтининг химия факультетига ўқишга кирганидаёқ унинг омади юришган эди. Институтни тугатгач, уни аспирантурага йўллашди.

Илмий иш учун мавзу танлаганида ҳам унинг омади юришди. Бундан йигирма йил муқаддам энергетика танглигини ким ҳам хаёлига келтирганди, дейсиз. Унинг мазут ва гудрондан ёқилғи олиш учун катализатор яратишга уриниши айрим дўстларининг кулгисини қистатганди: нефть чиқиндилари билан ҳам кимдир шуғулланиши керак-ку, ахир. Ҳозирги пайтда эса бу энг актуал проблемалардан бирига айланди.

Муҳаббат Фозиловнанинг оиладан ҳам омади бор экан.

— Ҳа, турмуш ўртоғимга ҳам, фарзандларимга ҳам ёлчидим, — дейди Муҳаббат Фозиловна қувончини яширмай. — Уйга ким биринчи бўлиб келса, бошқаларни кутиб ўтирмай, овқат тайёрлайди, уйни йиғиштиради. Болаларим пол артишади, ўз кийимларини ювиб, дазмоллашади. Уларнинг ёрдамисиз иккита диссертация ёқлаш қаёқда эди, дейсиз.

— Ишингиз юришмаган пайтлар, қийинчиликлар ҳам бўлганми?

Қаранга, бу омадли аёлда ҳам қийинчиликлар анчагина бўлган экан. Ҳозир, орадан шунча йиллар ўтгач, бу ёш аёлнинг «амалда ҳеч кимга кераги бўлмаган» масалани қунт билан ҳал қилганига ҳайратланасан киши. Мамлакатда нефтнинг катта молекулаларини водород ёрдамида парчалаш — гидрокрекинг усули ҳали йўқ эди. Бу проблема фақат назарий жиҳатдангина қизиқиш туғдирарди. Бироқ ёш олима ўз меҳнатининг амалий самарасини кўриб турарди. Бунинг учун эса қарийб йигирма йил вақт кетди. Баъзан тажрибада самарали чиққач бирикмалар тажриба заводининг реакторидан саноат синовига бутунлай яроқсиз бўлиб чиқарди.

— Яна беҳудами? — сўрарди ходимлар ачиниб.

— Нега «беҳуда» бўларкан, — дерди Муҳаббат Фозиловна ўзини хурсанд кўрсатишга уриниб, — ахир тажрибамиз яна ортди-ку. Назарияга бироз тузатиш киритамиз ва...

— Ва ҳаммасини янгидан бошлаймиз...

Дарҳақиқат, Обидова — оптимист. Буни унинг ўзи ҳам тасдиқлайди:

— Олим — оптимист бўлиши шарт. У ўз ғоясига ишониши, уни севиши, парвариш қилиши керак. Фанда олим меҳнатининг маҳсули кўпинча дарҳол юзага чиқа қолмайди. Масалан, ишчи ёки деҳқонни олайлик: у баъзан кечга бориб, қилган меҳнати маҳсулини шундоққина кўриб туради. Олимларга эса бунинг учун йиллар керак. Баъзиларининг эса бунга умри ҳам етмайди. Циолковскийни эсланг.

— Демак, оптимизм ва бардош керак, шундайми?

Муҳаббат Фозиловна кулиб юборди. Бардоши панд берганини эслади, чоғи.

Бу шундай бўлган эди. Лабораторияда илмий маҳсулот ҳосил қилинди. Янги катализатор учун авторлик гувоҳномаси олинди. Лекин Обидова меҳнати натижасини ҳали яхши ҳис қилганича йўқ. Катализатор саноат қурилмасида ўзини қандай тутаркан, рақобатга бардош берармикан? Жаҳон бўйлаб энергетика танглиги бошланган ва барча мамлакатларда зўр бериб гидрокрекинг заводлари қуриларди. «ЖЕКСА» фирмаси катализатор монополиясига айланган эди. Бу фирманинг катализатори ёрдамида мазут бензинга айланарди.

Москва нефтни қайта ишлаш саноати бош институтида Обидова ва унинг шогирдларини илиқ кутиб олишди. Бу ерда ҳам гидрокрекинг учун катализаторлар тайёрлаш билан шуғулланишарди. Меҳмонлар келиши билан ўзига хос мусобақа ўтказишди.

Тажриба заводида реакторларни «ЖЕКСА» фирмаси, Москва институти ва Тошкент институтининг катализаторлари билан зарядлашди. «Бардош берармикан? Наҳотки чидамаса», — Обидова имтиҳон топшираётган талабадай реактор атрофида гир айланарди. У гўё мазут молекулалари водород ва юқори ҳарорат таъсирида, катализатор ёрдамида парчаланиб, бу парчалар эса бензинга айланиб цистернага оқиб тушаётганини кўриб тургандай эди.

Биринчи бўлиб четдан келтирилган катализаторли реактордан оқаётган бензин тугади. Кейин москваликларники, сўнгра Обидова яратган катализатор ишини тугатди. Ҳамкасблари уни қизғин табриклашди. Лабораторияда Обидова яратган «Д-48» катализатори стабил бўлиб чиқди. У икки йилдан ошиқ ишласа ҳам ўз активлигини йўқотмайди. Ҳолбуки, чет элдан келтирилган катализатор ҳар олти ойда қайтадан янгиланиб, 18 ойдан кейин эса ташлаб юборилади. «Д-48» катализаторининг иқтисодий самараси кутилганидан зиёда бўлди.

Биз Муҳаббат Фозиловна билан лабораторияни кўздан кечирар эканмиз, унга кишилар турли-туман масалалар билан мурожаат қилишарди. Институт хотин-қизлари ҳақида мақола ёзиб беришни сўрашар, илмий янгиликлар ҳақида фикр алмашишарди.

Лаборатория ходимларининг ярми олий маълумотли. Шунга қарамай, Обидова уларнинг малака оширишларини талаб қилади. Ҳозир беш киши кандидатлик диссертацияси ёқлаган, яқин орада яна олти киши ёқлайди. Муҳаббат Фозиловна ўз шогирдлари Беҳзод Абдазимов, Мирали Миррасулов ва бошқа ходимлар ҳақида фахрланиб гапиради.

— Ўзингизнинг диссертациянгиз нима бўлди?

— Яқинда ёқладим.

— Яна омадингиз келдими?

— Ҳа, яна омадим келди! — кулади Обидова, — лекин анча қўрқдим. Бунинг устига оппонент ўрнидан туриб, сўраб қолди: «Буни қандай тушуниш керак, ўрток Обидова. Мен академикман. Лекин бор йўғи саккизта ихтиром бор. Сизда эса қирқ саккизта!»

— Сиз нима дедингиз?

— Билмадим, дедим. Йиғилиб, шунчага етди. Ўзим эса кейинги ишларимни авторефератга қўшмаганим яхши бўлган экан, деб ўйлайман. Шунда олтмиш бешта ихтиро бўларди.

Энди мен ҳайратланардим. Олтмиш беш?! Бунчалик ихтиро ҳамма институтда ҳам бўлавермайди.

— Ҳозир нима устида ишлаяпсиз?

— Ҳамон ўша — катализатор устида. Янги, янада самаралироқ катализаторни излаяпман. Масалан, нефтдан қўшимча сарф-харажатсиз янада қимматли маҳсулотлар олиш имконини берадиган катализатор яратиш ниятидамиз.

Обидова сифатни ошириш ҳақида қайғуряпти...

Ю. ЮСУПОВ.

Редактор М. ҚОРИЕВ.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ
Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР
БИЗНИНГ АДРЕС: 700.000 ГСП Тошкент, «Правда Востока» кўчаси, № 26 * ТЕЛЕФОНЛАР коммутатор — 330249 дан 330258 гача. Эълонлар — 338142
Р. 01963. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг босмахонаси, Тошкент шаҳри. Индекс 64583. Б. — 299.